

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

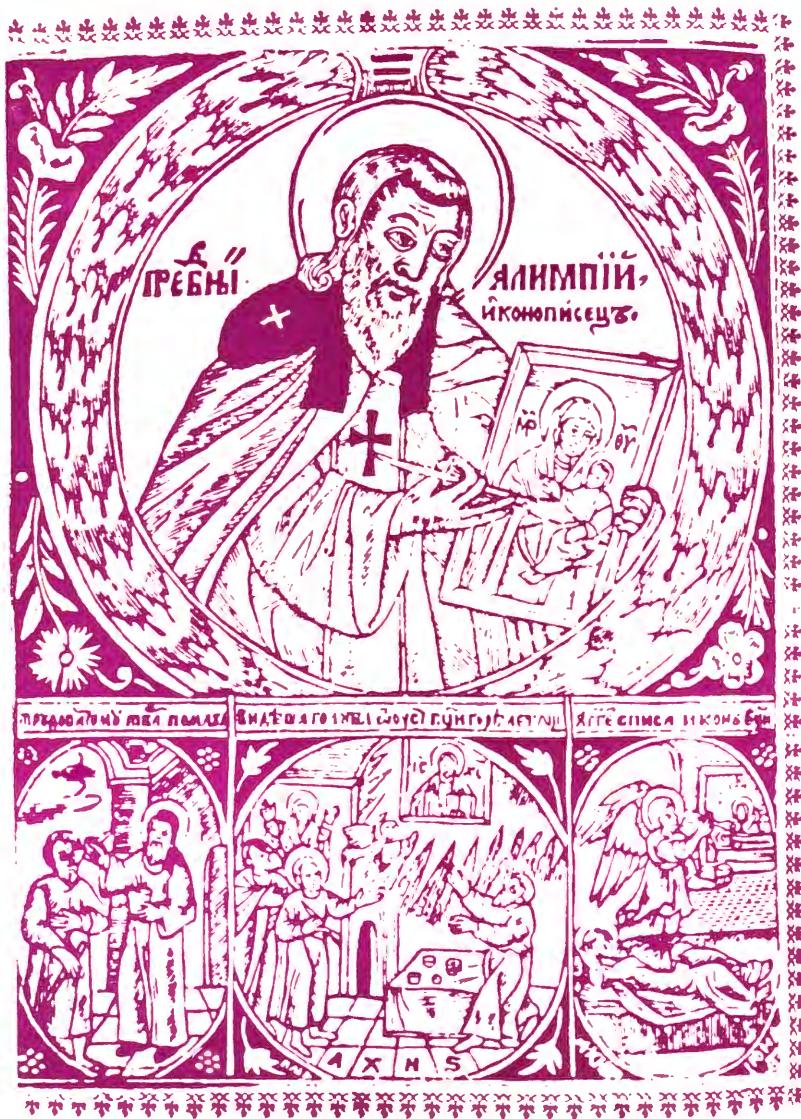
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVI.

КВІТЕНЬ — 1975 — APRIL

Ч. 303

АЛІМПІЙ писа відь з діків Стіліх, жінки діамі:
Осередь нішпнісаний здіїть Кожіл сіамі.

НОВІ ДНІ

NOWI DNI

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969

П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця — головний редактор
(у відпустці)

П. І. Маляр — заступник гол. редактора

О. Г. Коновал, Роман Рахманний — члени

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів

Австралія — 4.50 австралійських доларів

Франція — 25 франків

Англія — 1.75 фунта

Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.

Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd
London W. 11, England.

З Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj.
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки: Аліпій (Алімпій Нечерський) — видатний живописець Старокиївської держави. Гравер Ілля, 1656 р.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Д. Кислиця — Перемога правди	2
М. Матула — До срібного ювілею "Нових Днів"	3
Д. К. — Нашому Чапленкові 75 минуло	5
І. Качуровський — Творчість О. Веретенченка	7
В. Витвицький — Новітня Українська музика	10
М. І. Мандрика — Імарнота марнот	11
Ю. Соловій — Про виставку "5x10 + 1x13"	12
К. Сенишина — "Козуб" ушанував М. Голинського	13
С. І. — Дрібні оповіданнячка	14
О. Зозуля — Як ми писали	16
І. Демиденко — До редакції і читачів	18
Р. Рахманний — Багатогранність XI Конгресу Українців Канади	21
В. Г. — Літературний вечір З. Когут в Австралії	23
М. К. Шевчук — Бджолина отрута	27
О. Гайський — Як жінка витягла чоловіка з ями	25
О. К. — Бібліотеки президентів США	26
Т. Грінченко — Що я бачив на Соловках	27
М. Підріз — Ракета	28
І. Діденко — Проф. Яр Славутич поет і науковець	31

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Ольга Головко, Нью Йорк, США	\$11.50
Микола Шаблій, Чікаго, США	10.00
М. Ковшун, Вітбі, Канада	8.50
А. Макуха, Баффало, США	5.00
І. Петренко, Чікаго, США	4.25
Г. Коверна, Фонтгілл, Канада	3.50
Д. Сачківський, Торонто, Канада	3.50
М. Симачовський, Ошава, Канада	3.50
Данило Муринка, Едмонтон, Канада	3.50
М. Боровський, Вінніпег, Канада	3.50
О. Судчак, Монреаль, Канада	3.50
О. Жучок, Міннеаполіс, США	3.50
Ірина Кримена, Провіденц, США	3.50
О. Кармелюк, Санланд, США	3.50
Анастасія Королишина, Аллен Парк, США	3.50
М. П. Ковалевський, Ютика, США	3.50
І. Великий, Чікаго, США	3.50
Т. Хохітва, Форт Ловдердейл, США	3.50
Ів. Міщена, Торонто, Канада	3.50
С. Токар, Ніагара, Канада	3.50
Василь Максимук, Брантфорд, Канада	3.50
Борис Мигаль, Оттава, Канада	3.50
М. Козоріз, Тандер Бей, Канада	3.50
Віра Кліш, Філадельфія, США	3.50
Петро Костенко, Скандинавія, США	3.50
А. Маковійчук, Чікаго, США	3.50
Ів. Дубровський, Сілвер Спрінг, США	3.50
Микола Костирко, Сакраменто, США	3.50
Іван Вискребець, Лондон, Канада	3.00

(Закінчення на 3-ій стор. обкл.)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.

Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

З НАГОДИ ВЕЛИКОДНЯ БАЖАЄМО ВСІМ, УСІМ РАДІСНИХ СВЯТ, ДОБРИХ ПОЧУВАНЬ, ДУХОВНИХ І ФІЗИЧНИХ СИЛ, ЗДОРОВ'Я Й ДОБРОБУТУ.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Редакція і Адміністрація

22-го травня 1971 року на маніфестації біля пам'ятника Шевченкові в Києві виступив з читанням простишовіністичних віршів Анатолій Лупиніс. Подаємо уривок вірша — за УКРАЇНСЬКИМ ВІСНИКОМ, випуск VI. Саме-дав, В-во "Смолоскип".
РЕД.

Твої сини тебе ж і розпинають
За черствий хліб і кисле пійло-квас —
Нікчемних байстрюків голодні зграї!
Брати мої, про вас це я, про вас!
Запродали, від всього відреклися,
Чужий жупан, чужі думки й слова,
Від хитрощів аж голови вже лисі,
Й підлота вас, як саван, обвива.
Ні совісти, ні чести ані трохи —
Лише живіт, та баба, та гаман.
Хоча б на мить, хоча би перед здохом
Спокутуйте підлоту та обман.
Хоч словом правди, хоч півсловом щирим.
Бо діти вас і внуки прокленуть.
Коли дізнаються, що в смертоносний вирій
Ми прокладали їм дорогу — путь.

А ти, о блуднице, все ніжишся в гаремі,
Твій яничар тебе нагодував,
Навіть хороми тобі відвів окремі,
Щоб люди не подумали, бува,
Що ти невільниця, наложниця, рабина.
Він щедрий став, велиможний твій босяк,
І навіть з ганчірок червоно-синіх,
Щоб сором скрила, вшив тобі ковпак.
Це я, твій син, народжений із блуду.
Прошу тебе, молю тебе, клену:
Зірви з очей облудливу полуду.
Розбий для тебе зроблену труну.
Стань знову юною, невинною стань знову,
Вінком покрий просвітлене чоло.
Поклич! — твоє єдине лише слово —
Ми встанемо. І щоб там не було!
Яку б ганьбу терпіть не довелося.
Який би біль не рвався із грудей.
Ми за твої, за золотії коси,
За чистую блакить твоїх очей,
Підем на бій, на звитяги і жертви,
До краплі крові віддамо себе,
Бо краще, мамо, нам сьогодні вмерти,
Ніж бачити зbezчещену тебе!

У МІЖНАРОДНЬОМУ РОЦІ ЖІНКИ — ОКСАНА ПОПОВИЧ, ПЕРША ЖІНКА В СРСР, ЗАСУДЖЕНА НА УВ'ЯЗНЕННЯ Й ЗАСЛАННЯ

Гельсінкі (УІС "Смолоскип"). Сюди дісталися інформації про суд над Оксаною Попович з Івано-Франківська, який (суд) відбувся в лютому 1975 року і на якому її засуджено на невимовно жорстокий термін ув'язнення — 8 років концетраційних таборів і 5 років заслання (з іншого джерела надійшла вістка, що її засудили на 5 років ув'язнення і 5 років заслання).

Суд над Оксаною Попович відбувався саме тоді, коли в Україні, СРСР і в цілому світі готу-

валися до відзначення Міжнародного Року жінки. Згідно з одержаною тут інформацією, О. Попович тримала себе на суді гідно, не визназала себе винною і не просила помилування. Відразу після суду, всього кілька днів перед 8-им березня, Міжнародним Днем Жінки, її вислали з України до Мордовських таборів, де вона перебуває біля Баращева разом з іншими українськими жінкам-політв'язнями.

ПЕРЕМОГА ПРАВДИ

Інтерв'ю з д-ром Яром Славутичем, що його зробив ред. "Нових днів" д-р Дмитро Кислиця

Блаженний муж, що йде на суд неправих
І там за правду голос свій підносить.

Іван Франко

К. Пане Докторе!

С. Пробачте, я не люблю титулів...

К. Яре Славутичу!

С. Так ліпше. Називати по батькові — це давній український звичай, який перейняли від нас північні сусіди, а деякі наші патріоти — на жаль — помилково гадають, що то російський звичай і цураються називання по батькові.

К. Яре Славутичу! 28 січня ц.р. за допомогою радіо, телебачення та преси по всій Канаді тріумфально пройшла радісна вістка про те, що Верховний Суд Канади одностайно став по Вашому боці в затяжному диспуті між Альбертським університетом і Вами. Дозвольте поставити кілька питань.

С. Будь ласка!

К. Яке рішення Верховного Суду Канади?

С. Дев'ять суддів під головуванням Високошанового Судді Бори Ласкина за доводами Шановного судді Спенса одноголосно ухвалили такий вирок: звільнення мене з університету на підставі довірочних документів уважати незаконним. Згадані довірочні документи не повинні були розглядатися — вони, взагалі кажучи, не можуть бути вжиті до будь-якого обвинувачення; іншими словами, на їх підставі не можна будь-кого притягати до суду.

К. Як же поставилась до цього адміністрація Альбертського університету? Прехильно чи не-прихильно?

С. Мені автоматично повернено всі попередні права. Більше того, дехто з високих адміністраторів гадає, що мое звільнення не було завершене; бо я офіційно не отримав жодного документу, в якому значилось би, що мене звільнено.

К. Але Вас позбавили платні.

С. Так, ще 1 серпня 1972 р. мене позбавлено платні; на мій погляд, а тепер і на погляд Верховного Суду Канади, незаконно, оскільки мій академічний статус не підлягав обговоренню; спеціально призначенні три арбітри не ставили його під сумнів. Процес моєго звільнення проходив під знаком розгляду довірочних документів.

К. Скільки інстанцій пройшла Ваша справа?

С. З формального погляду, чотири. Тогочасний голова слов'янського відділу порекомендував тогочасному президентові звільнити мене, а цей останній підтримав його рекомендацію. Це була перша інстанція. Коли проти цього одностайно запротестувала академічна профспілка (Academic Staff Association), твердо стаючи по моєму боці, мою справу передали спеціально призначеним трьом арбітрам. Може не всі добре знають, який авторитет посідає президент. Тому й не дивно,

що три арбітри (до речі, без правничої освіти), хоч і не ставили під сумнів мій академічний статус, хоч і відкинули несуттєві й неслушні побічні закиди, також висловилися за звільнення мене — на підставі згаданих уже довірочних документів! Усе йшло — ніби за сценарієм! Це була друга інстанція.

К. Тепер переходимо до третьої...

С. Так. Маючи послідовну підтримку академічної профспілки, а також не погоджуючись ні з рішенням тогочасного президента, ані з рішенням трьох призначених арбітрів, я подав апеляцію до Апеляційного Суду Провінції Альберти. Минув рік — і три судді стали... по боці тогочасної університетської адміністрації. Знову все пройшло — ніби за сценарієм!

К. Може знову були якісь впливи авторитету?

С. Тяжко відповісти на це питання. Можливо, я зробив помилку, коли погодився, через моого адвоката, щоб один суддя (голова на переслуханні моєї апеляції), який був споріднений з одним високим адміністратором університету (кузен чи щось подібне), розглядав мою справу.

К. Хто був Вашим адвокатом?

С. Едмонтонець Й. МекКланг, що заступає також академічну профспілку. Він близькуче і всебічно представив мою апеляцію. У всіх скла-лося враження, що от-от настане перемога справедливості. Ale рішення альбертського апеляційного суду було прийняте не в мою користь. Це була третя інстанція.

К. Аж три поразки. Щоправда, Роберт Брюс, король шотляндський, мав їх більше, а таки переміг.

С. Коли я блукав по Шотляндії, в січні 1969 року, тоді поклонився прахові цього героя, що його й наша Леся так гарно оспівала... Ви згадали про три поразки. Можливо, що Бог любить Трійцю, але Четвірку — Богородиця, Свята Покрова, Заступниця Січі Запорозької... Прошу не забувати, що я запорожець із діда-прадіда-прапрадіда... На мій погляд, я ніколи не мав справжніх поразок — лише перепони на моєму шляху, дуже багато перепон, які щастливо перемагати...

К. Тепер до четвертої інстанції.

С. Будучи певним у своїй правоті та в абсолютній невинності, не знайшовши справедливого рішення супроти мене в тодішнього президента, у трьох призначених арбітрів, як також у трьох суддів провінції Альберти, я подав апеляцію до Верховного Суду Канади. Мусить же бути справедливість у світі! Мені дуже приємно підкреслити, що академічна профспілка Альбертського

Університету, знаючи про мій тоді вже невідрядний фінансовий стан, далі мене послідовно підтримувала. Більше того, за свої власні кошти ця акаадемічна профспілка найняла того самого адвоката для ведення моєї справи в Оттаві. Вона ж виклопотала для мене підтримку від всеканадської акаадемічної профспілки (CAUT), що також зайнялася моєю справою.

К. Коли скінчилася четверта й остання інстанція?

С. Апеляційний відділ Верховного Суду Канади переслухував мою справу 10 грудня 1974 р.. а рішення, як уже згадано, проголошено 28-го січня ц.р. Ясна річ, я дуже вдоволений тим, що столична правда перемогла провінціальну кривду.

К. Як саме Ви дістали радісну вістку, на які чекали два з половиною роки?

С. Про вирок Верховного Суду Канади спершу довідалась моя дружина... з радіо під час обідньої перерви (вона працює тимчасово у відділі освіти над підручником для початкової двомовної українсько-англійської кляси — цей проект очолює вчителька Ксенія Турко). Дружина відразу ж потелефонувала додому. Нездоволений "перебаранчанням", я вже почав був гніватися, що вона перешкоджає мені працювати над укладанням антології української поезії в Канаді, для видання якої "Слово" отримало грошову допомогу від альбертського провінціального уряду. "Може б ти виліз на світ Божий із тієї антології, над якою прорів уже треті штані — перехопила мій гнів дружина. — Чи ти чув новину?"

Звичайно, я не чув, бо не слухав радіо. Щоб пересвідчитися в достовірності радіовістки, я потелефонував до свого адвоката — він ще не знає, але пообіцяв "дзенькнути до Оттави". Тільки-но я скінчив розмову з п. МекЛангом, як телефон від редактора щоденника "Едмонтон Джорнал", мовляв, має для мене "смачного пирога", "прямо з гарячої води". Я відразу ж почав семантичну дискусію про те, що він, мабуть, хоче з'їсти "вареника", бо "пироги печуть на сковороді, а вареники, либо нь, варять в окропі". Після цих вступних жартів я вислухав офіційну вістку, отриману з Оттави через телетайп. Тільки-но скінчив я розмову з "Едмонтон Джорнал", як телефон від адвоката: офіційне підтвердження новини. Адвокат поздоровив мене, а я — його. Увечері та сама вістка була на телебаченні. Після цього три дні не змокав телефон — поздоровляли знайомі й незнайомі, навіть фармери з українських містечок провінції, колишні студенти — з Мирнамуттощо. Майже всі місцеві українці вважають, що це була не лише моя перемога, а й перемога всієї Канадської України. І я горджуся такою спінією.

К. Як же тепер стоять Ваші справи в університеті?

С. Дуже добре. Мою канцелярію, залишенну два з половиною року тому, почищено й наново побілено. Тепер уже новий голова слов'янського відділу, новий декан факультету, новий президент університету... Цілком інша, людяна атмосфера... Без підслухування телефонів, без дрібничкового шпигування. Між іншим, один студентик (до речі, з духовної родини), якому хтось

M. МАТУЛА

ДО СРІБНОГО ЮВІЛЕЮ "НОВИХ ДНІВ"

Ідуть, грядуть все "НОВІ ДНІ"
У звичній круговерті,
Хоч були й є ще не одні,
Що раді б іхній смерті.

Їх не згасить святих ідей,
Вони є всюдисущі,
Вони живуть в серцях людей,
Вони є невмирущі.

Во врем'я оно, і в ці дні
Нових часів і значень,
Були і будуть "Нові дні"
Світити всім незрячим.

І слава тим, що їх беріг
Всевишнього велинням,
І світлість їх, як дар, зберіг
Наступним поколінням.

доручив слідкувати за мною, нахабно грозив мені три роки тому, зайдовши до моєї канцелярії, що мені не поздоровиться, якщо він матиме низьку оцінку. Справді, він дав мені "дуже погано", але всі інші його одноклясники — "відмінно" (а було їх разом близько 10). Так оборонили мене чесні студенти від одного провокатора.

К. А де ж тепер колишній голова відділу?

С. Чи мені слідкувати за ним? Кажуть, що десь далеко, за океаном. Либонь, удруге. Читав я в канадському славістичному листку, що він працює над якимсь обміном Канади з Радянським Союзом. Нібито Канадська Рада призначила йому стипендію для цієї мети.

К. Чи не думаете Ви, що поза кулісами Вашого звільнення могли бути впливи з-поза Канади?

С. Покищо я не знаю і не бажаю говорити на цю тему. Може, пізніше...

К. У радянській пресі нещодавно з'явилися статті про Вас.

С. Так. Одночасно з диспутом тут, поза залізною завісою надруковано погромницьку статтю проти мене: Ю. Покальчук, вислужник московського фашизму, таки досить покаляв, підкаляв, обкаляв і перекаляв мене у "Всесвіті". І за що б Ви думали? За те, що я у своїй статті "Ернест Гемінгвея в українській літературі" (англійською мовою) дуже прихильно оцінив першу українську монографію про американського письменника, що її написала розумна київська дослідниця Тамара Денисова. Лише один закид я зробив їй: говорячи про вплив російської літератури на Гемінгвея, не подавала вона ніяких доказів. Очевидно, мій закид не сподобався кремлівським нацистам — і вони спустили з цепу Юрка Покальчука! Не відстала й "мовознавка" Тарасюк — у своїй брошурі навмисне перекрутила факти з

моєї доповіді на діялектологічному конгресі в Бельгії. Таких погромницьких виступів було більше протягом минулих двох років, ніж будь-коли раніше. А один канадський вислужник Москви у своїх наклепах на українських діячів пише моє ім'я не інакше, як із малої літери і в множині, що приносить мені лише пошану серед українських поселенців у Канаді.

К. Вас там лають за те, що Ви тут поширюєте правду про Україну, про московські злочини супроти українського народу. Це Ви вперше на чужині склали більш-менш повний список розстріляних і засланих українських письменників та науковців та ще й опублікували його в *The Black Deeds of the Kremlin: A White Book* (Торонто, 1953). У "Розстріляній музи" (Детройт, 1955) Ви поширили відомості про московські злочини в Україні, а потім цю саму книгу видали англійською мовою під назвою *The Muse in Prison* (1956). Остання публікація, здається, Ваша магістерська теза?

С. Так, це була моя магістерська теза, прийнята Пенсильванським університетом 1954 р.

К. А на яку тему Ваша докторська дисертація?

С. *The Poetry of Mykhaylo Orest and Its Background*. До речі, один із моїх колишніх професорів похвалився мені, коли ми випадково зустрілись на славістичній конференції, що до нього писали й телефонували, щоб пересвідчитися, чи я справді маю докторський ступінь.

К. Хто б це міг робити?

С. Той самий, хто подавав, що він має докторат, а по суті його не мав; той самий, кого зловили на плагіяті; той самий, хто запекло боровся проти запровадження докторської програми з української мови й літератури в Альбертському університеті...

К. Та невже? Кажіть, кажіть...

С. Мене вчили, що про покійників не вільно погано говорити. Я згадав лише три промовисті автентичні факти. Згадав лише тому, що це, власне кажучи, та сама особа ще десять років тому почала підготувати мое звільнення, продовжувала робити тихі й підступні заходи, збирати різні матеріали, перекручувати їх і фальшувати, оббріхувати мене в очах місцевого громадянства та в очах декана факультету, щоб таки домогтися моого звільнення. А це сталося вже після його смерті.

К. Кажіть, кажіть... І забудьте, що його вже немає. Наслідки його діяльності ще дуже очевидні. Ленін помер, але справа його живе!

С. Таки жила донедавна. Коли зняли його з головства, переконавшись у намірі його вчинків, тоді він якось таки домігся, щоб на свого наступника призначити особу, яка пізніше вплинула на президента і добилася свого — бодай на короткий час!

К. І чого той покійний так уївся на Вас?

С. Дідко його знає! Зате про методи його шантажу і провокацій український Едмонтон добре відає. Мене вчасно остерегли. Тому я поводився так, що він, будучи головою відділу, не міг ні до чого причепитися.

К. Власне кажучи, з чого почалися його інтриги?

С. Почалося з того, що у православному "Віснику" (Вінніпег) з'явилась передовиця про те, як то в одному університеті на заході Канади один професор-українець навчає своїх студентів так, що давню київську добу треба відносити до російської літератури. А я, навпаки, у своїх викладах завжди підкреслював, що український науковий світ заражовує давню київську добу до української літератури. Заради об'єктивного наслідження одночасно подавав я до відома студентів, що під радянським ладом ту саму добу вважають за спільну спадщину трьох східнослов'янських народів — в українських виданнях, але в російських — фактично за російську, часто забуваючи про українців і білорусів.

К. Хіба це стосувалось покійного?

С. Дуже стосувалось. Він чомусь уявив, що то я був автором тієї передовиці, бо вірно висловлені думки в ній дуже збігалися з моїми.

К. То чому ж він не звернувся до редакції "Вісника", в якому, до речі, Ви нічого свого не друкували.

С. Маю відомості, що звертався. Але редактор мовчав і посміхався, цим ще більше підливаючи оліви до вогню.

К. Ви вже згадували про намір запровадити докторську програму в Альбертському університеті.

С. Ще 1965 р. група професорів, у тому числі я, почала вживати заходи, щоб запровадити докторат з української мови й літератури. Я наголошував на тому, що університетська бібліотека має досить наукової літератури з українознавства, що університет має фахові сили для нагляду над такою програмою. Але покійний був рішуче проти! Навіть і тоді, коли професори неукраїнського роду підтримували наші заходи.

К. Чому? Це дуже дивно?

С. Покійний добре зізнав, що йому, без докторату, не дозволяє наглядати над аспірантами на науковий ступінь доктора. Таке правило існує здавна.

К. А як поставився його наступник до плянованої докторської програми?

С. Той просто заявив, що українцям не потрібні докторати. Для них, мовляв, вистачить, лише бакалаврів.

К. Це той, що прибув зі східної зони Німеччини?

С. Так. До речі, коли прийшло до ухвали, тоді він повів справу так, що й ті, хто нібито підтримував докторську програму, перелякались і — замок на уста!

К. Але ж була підтримка з боку професорів і навіть адміністрації?

С. Як завжди і скрізь, є прихильники, але с ї протиціни. Колишній президент глузував із мене, що я, мовляв, воюючи за цю програму, не маю підтримки навіть серед українських професорів. До речі, він виразно окреслив мое становище, коли почав процес моого звільнення: *You are doomed. You are at stake!*

К. А що ж Ви йому на це?

(Продовження на 30 стор.)

НАШОМУ ЧАПЛЕНКОВІ 75 МИNUЛО

ПОЗДОРОВЛЯЄМО Вас, дорогий Василю Кириловичу, з завершенням Вашого 75-ліття!

Ви багато попрацювали й написали, але не виписалися; ми чимало з того, що написали Ви, друкували й хочемо друкувати надалі, бо робили це й будемо робити з великою приємністю, а читачі наші з охотою й насолодою читали все Ваше й не начиталися.

Тож переступивши бар'єр нового чвертьсто-ліття, четвертого б то, — не складайте зброй-пера, аж поки ми не привітаємо Вас — але вже своєчасно, без припізнення — з кругленьким століттям.

Здоров'я Вам, сили й завзяття — на довгі й щасливі літа!

РЕДАКЦІЯ "НОВИХ ДНІВ"

Біографічна довідка

Василь Чапленко народився 18 березня (н.ст.) 1900 р. в с. Миколаївці на Катеринославщині в селянській родині середнього достатку. Десь 1909 року Василеві батьки продали свою землю (7 десятин) та садибу й переселилися "на вжитки" в Акмолінську область (тепер північний Казахстан), але через три роки родина повернулася на Україну, а це зруйнувало її економічно. Через це Василеві, найстаршому з дітей (усіх дітей було восьмеро, тільки один хлопець ще малим помер), довелося йти в найми. Спочатку пас чужі вівці, а пізніше працював у пекарні та на фабриці цигарок у м. Катеринославі. Та це були тільки короткі епізоди в його дитинстві й юності — постійно він, починаючи з 9 років, учився. На весні 1916 р. він закінчив "міністерську" двоклясову школу в с. Миколаївці, а восени того ж року вступив до Павлоградської учительської семінарії. Цю семінарію він скінчив 1920 р. і після цього зміг заробляти на життя вже вчителюванням. Та разом з цим він вступив до високої школи — до Катеринославського вищого інституту народної освіти, що за Гриньковою системою освіти відповідав дореволюційним університетам. Учився він на факультеті "профосу" (професійної освіти), на відділі мови й літератури. Регулярне відвідування лекцій тоді не було обов'язкове, тому він і міг одночасно з навчанням і вчителювати, заробляючи на життя. Цей інститут Василь Кирилович закінчив 1923 р., це дало йому право вчителювати вже в середній школі. 1925 р. він вступив до аспірантури при Науково-дослідній катедрі українознавства, що й очолював акад. Д. І. Яворницький, а керівником літературно-мовної секції був П. О. Єфремов, що став для молодого науковця найближчим учителем. Аспірантуру В. К закінчив 1929 р., і це вже давало йому право ви-

Василь Чапленко

кладати у високих школах. Проте на перешкоді став його третій арешт: він був заарештований 9 серпня 1929 р. у справі СВУ. (Перший раз 1919 р. у зв'язку з наступом Денікіна, тоді він утік з ув'язнення під час евакуації Катеринослава, вдруге його заарештувало ДПУ 1927 р. у зв'язку з тим, що якийсь російський білогвардієць кинув бомбу на партійних зборах десь у Ленінграді. — цим разом його через два тижні випущено).

Після цього третього арешту його ввесь час переслідувано, — "проробляли" в пресі, звільнювали з роботи, викидали із спілки...

Починаючи з осені 1932 р., Василь Чапленко вже працював у педагогічних інститутах, здебільшого як керівник катедр мовознавства на Україні, в Туркменії, на Північному Кавказі. Усередині 30-их років його затверджено в званні професора. Після приходу німців у 1942 р. на Кавказ йому довелося тікати на Захід.

Перший друкований твір В. Чапленка датується 1919 р.: це був вірш "Колось і тепер", надрукований у павлоградській газеті "Плуг та молоток", що почала виходити після приходу туди більшовиків, які вигнали з Лівобережжя денікінців (у зв'язку з цим у тій же газеті В. Чапленко надрукував сатиричний вірш "Епітафія Денікіна". Пізніше, уже в 20-их роках, Чапленко став писати не тільки поезії, а й оповідання, статті на літературні та мовні теми, рецензії, друкуючи їх у дніпропетровськім журналі "Зоря", почасти в газеті "Зоря" (як її укладнізовано), а також у харківських журналах "Червоний шлях", "Плужанин", в альманасі "Плуг" (до арешту 1929 р.

ПОВІДОМЛЕННЯ

В. Чапленко був членом Спілки селянських письменників "Плуг", після арешту його з цієї Спілки виключено).

Перша Чапленкова книжка — збірка оповідань "Малоучок" вийшла в Києві 1927 р., другою окремо надрукованою книжкою була його аспірантська промоційна праця (так тоді казали) "Сонет в українській поезії", що вийшла в м. Одесі. Останньою його друкованою працею цього періоду була теоретична стаття "Стилістичні можливості письменника", вміщена в харківському журналі "Літературний архів", перше (й останнє) число якого вийшло 1931 р. Після вигнання його з України він міг друкуватися тільки російською мовою, і його дві статті були надруковані в московському журналі "Літературная учёба" ("Фольклор в творчестве Гоголя" та "Язык "Слова о полку Игореве"). Це він мусів писати, щоб утриматися на становищі професора високої школи, цього звичайно від викладачів високих шкіл адміністрація вимагала. Але В. Чапленко писав, уже "захалявно", й свої українські твори. Тоді, в 30-их роках, він написав повісті "Пиворіз", "Півтора людського", "Люди в тенетах", поему "Ісько Гава", комедії "Знайдений скарб", "Цяця-молодичка", "Пеня на Дзюбину голову" і дещо інше. Ці речі були надруковані вже на Заході ("Пиворіз" та "Знайдений скарб" ще на Україні, у Львові). Решта його творів та наукових праць була написана на чужині (але задум і матеріали для "Чорноморців" вивезені з Північного українського Кавказу). Цю творчість і ці праці В. Чапленка читачі на еміграції знають. А їх разом набралося чималенько. У "Бібліографії творчості Василя Чапленка", що її уклала його дружина, зареєстровано понад 860 позицій. Серед цих творів 1 роман, 10 повістей, 12 п'ес, кілька десятків оповідань, значна кількість наукових статей та досліджень (серед них така велика праця, як "Історія нової української літературної мови"), зокрема з етимології, пов'язаних у нього з його адигейською теорією. Окремих книжок у В. Чапленка понад 30.

Як співпрацівник "Нових днів", Василь Кирилович — один з найперших і перший серед найактивніших: він умістив понад сотню своїх творів, статей, гуморесок, його листування з редактором (до 1970 р. і потім) — регулярне, акуратне, жваве, приязнє і корисне.

Читачі "Нових днів" легко сприймають Чапленкові писання, від редактора вимагають, щоб у журналі якнайчастіше друкували усе, що Чапленко пише (крім статей з адигейською теорією), соковитою й барвистою мовою його захоплюються і вчаться від нього так писати.

Свої праці, твори, статті, гумористичні речі В. К. друкує в дуже багатьох виданнях — у "Нових дніях" (найчастіше), "Вільній Україні", "Українському історикові", "Овиді", "Молодій Україні", "Українському самостійнику", "Сучасності", "Порогах" (журнали), у "Свободі" (щоденник), "Українському голосі", "Новому шляхові", "Українських вістях" та ін.

Цим доводимо до відома, що від травня ц.р. гол. редактор Д. В. Кислиця перебуватиме у відпустці на рік — у зв'язку з академічними боз-язками, пов'язаними з його університетською працею (під час т. зв. Sabbathical Leave), а редактувати "Нові дні" протягом цього часу — за ухвалою видавн. спілки — буде заст. гол. редактора П. І. Маляр.

Редакційну кореспонденцію просимо слати на адресу адміністрації.

Видавнича спілка "Нові дні"

Згадаймо ж хоч дещо з того, що в "Нових дніях" друкував Василь Кирилович: "Переклад, що перевищив оригінали М. Гоголя" ("Н. Д." ч. 25), "Добра письменниця — і... "собакусько" в правописі", рецензія (ч. 77), "Про низький рівень наших видань", стаття (ч. 125), "Деякі міскування з приводу статті Д. Кислиці", стаття (ч. 226), "Походження назви "Самара", стаття (ч. 263), "Одруження пиворіза", музична комедія (ч. 249-250), "Останній "винниченківський" роман Винниченка, стаття (ч. 276), "Українські настави місяців", стаття (ч. 301).

Окремо слід відзначити, що в 1974 р. В. Чапленко закінчив упорядковувати, звіривши з найвірогіднішими джерелами весь текст, переклав російську частину тексту українською мовою і старанно зредагував Винниченкову п'есу "Між двох сил", друковану спершу уривками в "Нових дніях", а пізніше видану окремою книжкою.

70-ліття Василя Кириловича ми відзначили 1970 р. Й подали тоді розгорнений огляд його наукової діяльності, що його написав проф. П. К. Ковалів: "Професор Василь Кирилович Чапленко та його наукова діяльність", "Н. Д." ч. 249-250, 1970 р. За нами тепер великий борг іще — дослідити той огляд даними за останні п'ять років і дати в нашому журналі якнайповніший нарис про Василя Чапленка як письменника, публіциста, редактора і культурного та громадського діяча, на що він давно заслужив — чезалежно від ювілейної дати.

Д. К.

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ
СВОЄЧАСНО!

ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСИ ВЕРЕТЕНЧЕНКА

Юрій Смолич у книзі мемуарів "Розповідь про неспокій труває" перераховує тих письменників, що залишилися сорок первого року на окупованій німцями території. Звичайно, перераховує не всіх, а вибірково, і майже кожному з названих на ім'я дає якусь негативну характеристику. Серед десятка перерахованих "залишениців" — цей десяток Юрій Смолич чомусь називає "сімкою" — згадано й Олексу Веретенченка. Проте автор мемуарів про неспокій в українській літературі не знаходить жодного каменя, щоб кинути на Веретенченка. Він тільки дивується:

"Веретенченко. Власне, цей "залишениць" був найбільш несподіваний. Молодий хлопець, комсомолець, не безталанний початкуючий поет".

А справа з'ясовується дуже просто. У збірці Олекси Веретенченка "Заморські вина" знаходимо певного роду відповідь Смоличеві:

Я намордник собачий
Не схотів одягти...

I далі:

Де немає свободи —
Там немає мене..

Олекса Веретенченко народився вісімнадцятого року в Білому Колодязі на Слобожанщині. Дитинство і юність провів у Харкові, де здобув середню освіту і де вчився в педагогічному інституті. Друкуватися почав з тридцять п'ятого року. Перед війною видав збірку поезій "Перший грім", збірка викликала схвалальні відгуки з боку таких авторитетів, як Максим Рильський та Володимир Сосюра, і молодий поет був прийнятий до Спілки письменників України. Можна припустити, що під час війни Веретенченко був на фронті:

Лежали ми на полі бою.
Обнявши землю вікову.
Припавши долі головою.
Лизали росяну траву...

Наприкінці війни Олекса Веретенченко виїхав до Львова, а звідти — до Німеччини. Сорок дев'ятого чи п'ятдесятого року переїхав до Сполучених Штатів, де перебуває й досі.

П'ятдесят первого року вийшла друга збірка ліричних поезій Олекси Веретенченка — "Дим вічності". За мотто до збірки поет узяв слова Сковороди:

Бачиш дим? Пригадай вогонь!
Бачиш світ? Пригадай вічність!
Що таке цей світ? Дим вічності.

Прозора ясність думки, сила й чіткість вислову, технічний засіб пуанти — переважно двовіршового яскравого закінчення твору, як наприклад —

Україно моя розп'ята,
О, як тяжко тебе любити! —

це ті риси, що підносять збірку "Дим вічності" до рівня найвищих здобутків української поезії повоєнних років. На перші повоєнні роки припадає небувалий спалах українського літературного життя за кордоном. Цей спалах виявився у створенні письменницьких організацій, у виході безлічі книг і журналів, у влаштовуванні літературних вечорів, лекцій, дискусій, а також у появі нових творчих сил — покоління другої світової війни. У поезії їй прозі цього покоління — як можна здогадуватися — домінують теми й мотиви, зачерпнуті із власних переживань і вражень воєнних років. Такими враженнями навіяна їй Веретенченкова "Дума про Марію":

Коло гаю у цвіту-розмаю
Вічний шлях куриться, як димар.
Курява здіймається до хмар.
Хто ж то суне без кінця і краю,
Нібито сторгований товар?

Вже нішо не міле в цьому світі.
Спека. Спрага. П'яні патрулі.
Без обмоток ноги. Мозолі.
Сконані, обдерті, гнані, биті.
Полонені — на своїй землі.

Перед ними поле половіє.
Вигнулася веселкою Сула.
До старого підійшли села.
Їм назустріч вибігла Марія
І комусь хлібину подала.

Кинулись в повітря пальці гострі
(захопити, захопити крихти!)
Мнуть шалено у руках брудних,
Кидають до рота. Навіть постріл,
Навіть постріл наче не про них.

Хто ж то вмився божою слізою?
Потьмарилася далеч голуба.
А навколо скрізь — хліба, хліба.
Чи ж не краще вмерти серед бою,
Як така наруга і ганьба?

Вечоріє. Стихи дальні згуки.
О Маріє, mrіє золота!
О Маріє! — хиляться жита.
Заломила руки, свіtlі руки,
І лежить, убита, як свята.

Останній п'ятівріш "Думи про Марію" Олекси Веретенченка набуває символічно-містичного значення і перегукується зі "Скорбою матір'ю" Павла Тичини. Дещо в іншій тональності витримана поезія "Напровесні":

Ключами дзвонить небосхил.
Розтанули степи.
І виростають із могил
Розбиті черепи.

Не квітне пролісок ніде.
Та з кожного двора
"Весна іде! Весна іде!" —
Співає дітвора.

Приємно ствердити, що в Веретенченковій збірці "Дим вічності" немає слабких, художньо неповноцінних речей. Тому так важко з цієї збірки щось вибрати: всі поезії однаково гарні.

Все ж найкращою поезією збірки я назував би сонет "Горобина ніч" — такого сонета не посомилися б Зеров і Рильський!

Та, на жаль, збірка "Дим вічності" побачила світ на два-три роки запізно. За перші довоєнні роки українська еміграція вже заспокоїла свою книжкову спрагу. Тепер ця еміграція розплівлася по чужих світах і насамперед дбала про те як швидше вrosti в новий ґрунт і забезпечити себе матеріально. А стара довоєнна еміграція в масі своїй поезією цікавилася мало. Отож книжка Олекси Веретенченка "Дим вічності" не була так привітана, як заслуговувала. Через рік після "Диму вічності" Олекса Веретенченко видав окремою книжкою поему "Чорна долина". Мова в поемі йде про один із трагічних епізодів нашої історії, а центральна постать поеми — кошовий отаман Сірко. Ще через кілька років вийшов Веретенченків переклад поеми Байрона "Мазепа".

Як раніш у ліриці й поемі, так і в перекладі Веретенченко виявив себе як вправний майстер.

**

Нещодавно у Сполучених Штатах вийшла нова книжка поезій Олекси Веретенченка "Заморські вина".

В історію української літератури увійшли два поети, які вважали за свій обов'язок написати щодня по одній поезії. (Імен, звичайно, не називаю. скажу лише, що один жив і помер на Україні, а другий — на еміграції): устав, почистив зуби, умився, написав віршик, — можна снідати. На протилежному полюсі стоять поети малопродуктивні, що пишуть кілька поезій на рік, а іноді під два-три роки взагалі не пишуть. Я особисто волюю поетів цієї другої категорії, бож ліпше нарікати на те, що той чи той автор створив надто мало, аніж на те, що він написав забагато.

Олекса Веретенченко належить до малопродуктивних поетів: протягом п'ятдесятих та шістдесятіх років поезії Веретенченка лише зрідка з'являлися на сторінках журналів та збірників. Отже, п'ята його книжка, збірка ліричних поезій "Заморські вина", — це певного роду підсумок поетової творчості, його лірики за останні двадцять три роки.

У збірці "Заморські вина" вирізняються дві групи поезій: одна — з морською, друга — з

любовною тематикою. Крізь обидві ці групи проходить ностальгійний поетів настрій. Пригадаймо, що морська тематика була вельми популярна в нашій літературі двадцятих років, зокрема в творах Олекси Влизька та Юрія Яновського. Дехто вбачає в цьому "містичний прояв української душі", "романтичну тугу за морем". Так чи так, у біографії Олекси Веретенченка ми не знайдемо ніяких даних, котрі б лучили його з морем: і рідна Слобожанщина, і Харків, і Львів, і Базарія, де він прожив перші повоєнні роки, і Детройт, де живе тепер, — усе це таке далеке від моря...

Морська тематика у віршах Олекси Веретенченка — це зайвий доказ тези про необумовленість творчости поета фактами його біографії. Ось одна з морських поезій Веретенченка — "Чайка":

Спалахнув серед ночі набій
Над морською затокою.
А вона порина...
Що ж судилося їй
Під водою глибокою?

І куди попливла — не розкаже пітьма.
Як сновиди,
Місяцем пещені,
Купаються хвилі... А чайки нема.
Нуртують чутки в Одещині.

Приходили люди чужі і свої.
Голодні, обдерти, розхристані.
Хтось був у Криму.
Хтось бачив її.
Та вона не вернулась до пристані.

І плачуть на березі діти дрібні.
Сироти з матір'ю вбогою.
А чайка далеко лежить на дні
З усією залогою.

А інша група поезій Олекси Веретенченка проїнита мотивами кохання:

В час моління хвилюєш мене:
Не княгиня і не царівна, —
Ти як чудо небесно-земне,
В храмі ти богорівна.

Я люблю тебе дивну якусь.
Загадкову, до всіх ге схожу.
Рік за роком на тебе дивлюсь
І збегнути не можу.

О прекрасна і грішно-свята!
Світ без тебе — незмірна потала.
Я цілу роз'яття хреста
Там, де ти цілувала.

Любов у ліриці Веретенченка — це не хуйський спалах пристрасти юнака: в одній поезії — до одного об'єкта, а в наступній — уже до іншого. Це почуття, що триває незмінно протягом багатьох років, це глибока й шаноблиза приязді до єдиної подруги на життєвім шляху. А релігій-

не забарвлення (як от у щойно прочитаній поезії) якоюсь мірою споріднює Веретенченка з любовною лірикою англійських пуритан сімнадцятого сторіччя (хоч, ніде правди діти, деякі думки та образи Веретенченка видалися б тим пуританам надто єретичними!).

Чимало уваги приділяє поет філософсько-методитацийній ліриці, яку не можуть відкинути й заперечити навіть ті з-поміж українських еміграційних літераторів, що стоять на позиціях крайнього модернізму і для них цілковито чужа естетика Олекси Веретенченка. Ось одна з методитацийних поезій із його збірки "Заморські вина":

Гнітуючо глушить нагла змора
Мою ходу в земнім саду.
Сьогодні смутно, як учора,
І завтра радости не жду.

Незмінні зміни — сонце вирне
І знов пітьма заступить вись.
Одне і те ж, коли ймовірне,
Що я в природі жив колись.

Гудуть, гудуть вітрів розмети,
Опилуючи без кінця
Спередвіку спалені плянети,
Невпорядковані сонця.

І все, що бачимо в кружині,
Або незриме й пэготів,
Це тільки залишки нетлінні
Давно зруйнованих світів.

Смутний настрій лірики Веретенченка пояснюється, на мою думку, не містичною (щоб не казати мітичною) українською тugoю за морем, а лише цілком конкретною тugoю за рідним людом, за колишніми літературними друзями, за батьківщиною:

.... І мене вже в дорогу хтось кличе.
Мерехтіння якесь таємниче...
Звуки світла химерні якісь...
Що ж поробиш отут? Не журись,
чоловіче.

В крузі сонячнім кроком твердим
Я пройду крізь подзвіння і дим.
Тільки хочеться перед віходом
Попрощатись з народом
моїм.

Після закінчення другої світової війни на еміграції опинилося за два десятки молодих українських письменників, які недавно почали або щойно починали свій шлях у літературі. Доля їхня склалася по-різному. Михайло Ситник спився й загинув, Микола Скеля повернувся на батьківщину, дехто збожеволів, дехто замовк, дехто перетворився на літературного заробітчанина. Олекса Веретенченко належить до тих представників "покоління другої світової війни", які, не зважаючи на поетичну неприємність до життя тяжкі матеріальні обставини, фізичну працю або на буття нових фахів, — зумів, спромігся залишилися поетом.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

БІБЛІЯ — старого і нового заповіту за перевідкладом св. п. Митрополита Іларіона.
Добра тверда обкладинка — ціна \$20.00,
тверда обкладинка — \$15.00.

Митр. Іларіон — МОЇ ПРОПОВІДІ — ціна \$5.00

Митр. Іларіон — ДОХРИСТИЯНСЬКІ ВІРУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Ціна \$ 5.00

Митр. Іларіон — НАША ЛІТЕРАТУРНА МОВА

1-ша частина 424 стор. \$ 4.00
2-га частина 263 стор. \$ 4.00

НОВИЙ ЗАПОВІТ — книга псалмів,

кишеньковий розмір — ціна \$3.00

Замовляти в адміністрації "Нових Днів".

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

Іван Бережний

УКРАЇНСЬКА МОВА

Початкова граматика української мови ч. 1 Ціна \$ 1.50

Цей підручник задовольнить потреби III-ї і IV-ої клас наших приватних шкіл.

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 1

Фонетика й морфологія Сьоме видання Ціна \$ 3.00

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 2

Синтакса Третьє видання Ціна \$ 2.50

Замовляти в "Нових днях".

Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

НОВІТНЯ УКРАЇНСЬКА МУЗИКА

Відомості про існування музичного авангарду в Україні доходили до нас здавна. Поза межі Союзу РСР продіставалися й деякі твори, а були й такі, що здобували міжнародне визнання. В американському музичному журналі "The Musical Quarterly" (січень 1968) була мова про симпозіум, присвячений радянській авангардній музиці в Індіянському університеті, Блюмінгтон. Там-таки виконано твори трьох українських композиторів: Леоніда Грабовського, Валентина Сильвестрова та Володимира Загорцева. Рецензент окрім вказав на пісні Грабовського "З японського гайку", написані 1964 р., і зазначив, що вони "захопили слухачів з першого моменту". У Західній Європі визнання і відзначення здобували оркестрові твори Сильвестрова — його "Есхатофонія" і "Гімн".

Нам було відомо, що деякі твори Грабовського одержали високу оцінку з боку чоловіх музик Союзу РСР. "Чотирма українськими піснями" для хору й оркестри захоплювався Д. Шостакович. Досить скоро після написання "Симфонічні фрески" Леоніда Грабовського були з успіхом виконані в Ленінграді й Москві (Київ мусів на них чекати довше). Фортепіановий твір цього ж композитора "Гомеоморфія" був в одній з програм міжнародного музичного фестивалю в Варшаві.

Вістки про ці та інші цікаві явища свідчили про серйозну й наполегливу працю юних композиторів-авангардистів, які створили окрім "київську групу". Проте донедавна не було нікого ні в Україні, ні поза її межами, хто взявся б за систематичне вивчення їхнього творчого зростання та композиторських прямувань. Останнім часом узявся за цю працю ровесник киян — музикознавець, композитор і піяніст Вірко Балей, член музичного факультету Невадського університету в Ляє Вегас. Сам він переконаний звеличник авангардних течій в сьогоднішній музиці. З його ініціативи і під його керівництвом відбуваються щорічні фестивалі новітньої музики в Невадському університеті, в програмі яких були вже й твори українських композиторів. До участі в одному з фестивалів проф. Балей, запрошує піяністку Христину Петровську. Він признається, що українська музика не дуже притягала його увагу, аж поки до його рук не потрапила стаття про "Симфонічні фрески" Грабовського, надрукована в річнику "Українське музикознавство" (Київ. 1968). Це було, як він каже, вікно, крізь яке він несподівано побачив до того часу незнане йому сьогоднє музичне розмаїття в Україні. Зродилося бажання вивчити творчі біографії молодих киян та познайомитися з їхніми творами.

З вислідами своїх пошуків проф. Вірко Балей познайомив детройтську громаду (це було 12-го

січня 1975 р.). І не тільки познайомив. Він зумів захопити її, особливо багатьох юних слухачів, своєю високою оцінкою творів київських авангардистів.

Проф. Балей почав свою доповідь характеристикою видатного композитора і вчителя цілої генерації музик-модерністів — Бориса Лятошинського. Це його приклад і його вплив спонукав юних музик до пошукув нового й незнаного. Доповідач, на мою думку, не оцінив належно значення ще одного видатного композитора і педагога в промоціюванні шляхів новітній українській музиці. Що київська музична атмосфера була сприятлива для постання цілої авангардної групи, то якоюсь мірою була це заслуга Левка Ревуцького.

Вірко Балей спинився довше на двох чоловічих постатах київської групи: на Валентинові Сильвестрову та Леонідові Грабовському. З-поміж інших згадав ще Віталія Годяцького, Володимира Губу, Володимира Загорцева, Євгена Станковича та Івана Карабіца. Майже всі вони уродженці 1930-их і 1940-их років. На сьогодні це вже не молодики, а свідомі своїх цілей мистці. Їх творчі пошуки вже не експеримент для експерименту, а вияв естетично-світоглядovих настанов. Заслуговує на увагу те, що такими самими шляхами йде сьогодніша музика не тільки в Західній Європі й Америці, але й у т. зв. соціалістичних країнах (Польща, Югославія, Румунія) і в самому Союзі РСР (Естонія, Росія). Усюди ті самі тенденції. Захитання, а то й повне відкинення панівної донедавна системи мажору-мінору, спроби з дванадцятиступневою системою, піднесення виконавця до ролі співтворця (алеаторика), пошуки нових джерел звуків (сонористика). Тільки поле електронічної музики не втішається на європейському Сході популярністю, але причина цього — не суттєвого характеру, а радше прозаїчного: брак можливостей вживати досить складну електронічну апаратуру.

Свою вимову мають і самі означення та назви творів. У Валентина Сильвестрова: "Тріяди", "Містерія", "Проекції", "Монодія", "Спектр", "Есхатофонія", "Гімн", "Драма", "Медитація". У Леоніда Грабовського: "Симфонічні фрески", "З японського гайку", "Пастелі" (за Тичиною), "Константи", "Гомеоморфія 1-4".

Доповідач згадав ще два аспекти теми: вплив авангарду на композиторів поміркованішої течії, напр., на Мирослава Скорика, і вагу передових виконавців — прибічників і пропагаторів авангардизму, а на першому місці диригента Ігоря Бляжкова.

Цінність доповіді підносили твори, виконані доповідачем на фортепіані або з магнетофонною стрічкою. Це були здебільшого речі, що їх слухачі

МАРНОТА МАРНОТ

I.

Марнота марнот... Дні за днями
Гудуть дроти... Співає електрон.
Іловітряними кораблями —
За ескадроном ескадрон —
Летять мільйони... Хто на Захід,
А хто на Південь і на Схід...
Газовим пензлем отруйний знахід
Виписує між хмарами їх слід.

I всі спішать...
Не мають часу.
Біжать, біжать
на перегін,
Як оленів сполоханий загін
Під ними у степах.

Коли ж впадуть —
всі згинуть зразу —
І люди і їх срібний птах.
І все вже тлінь...
Тоді марнотам, поспіхам
Амінь!
Лишень огарки тіл і ребра
Як з динозавра — велетня вікіз.
Та шмаття і знаряддя добра —
Останки жалісні мерців.

II.

Де олені розбіглися навколо,
Ховаючись від зору-літаків,
Ще степ стоїть неораний ніколи —
Добро і спадок прадідів й дідів.

Та вже іде на нього нерозсудний
Руйнний рід марнотами марнот.
Засліплений у розкошах облудних.
Озброєний в науку ідіот.

почули вперше. Не зважаючи на це — чи може саме тому — вони викликали велике зацікавлення присутніх. Після вичерпання програми слухачі обступили нашого гостя цілими роями, розпитуючи про того чи іншого композитора та про їхні твори. Того дня українська сьогоднішня музика придбала понад дві сотні нових прихильників.

Варто згадати, що в журналі "Нью-Муз. Вест" (Сієтл, Вашингтон) проф. Балей вмістиз публікації прикладами ілюстровану статтю про київську групу авангардистів. У ній зазначено, що автор готовує до друку велику працю про сьогоднішню українську музику.

III.

Глибокі свердла вертять земну кору.
Оре машина і стогне земля...
І вже не степ і не рілля —
Олив'яне бездушне,
мертве море.

I вже не річка —
чисті срібні води,
Не птаство водне голосне,
Не храм безсмертної природи —
Порожнє трумно...
я смerte сама страшне,
Бо річку і життя в ній вбито.
До неба воліє
Ї сухе корито.

IV.

Живу я в замку...
(Не барон феодальних часів).
Любив я змалку
І сад, і ліс, де Фавн і Пан,
І навіть дикий лан
Цвітучих будяків.

Люблю й тепер, як і тоді
Смереку, клен і ясен,
в'ючий виноград
І білий лотос на воді,
Мої хороші дерева шумливі
І птаство бистрокриле
й щебетливе.
Що посіда мій ліс і сад.

**

Над річкою мій сад. Недалеко
Від нього місто... Небезпека!
А все ж мене
не досягне.
Лишень антена,
Невтомний обсерватор,
Приносить нічно й денно
Марноту світову
до мене в хату.

1973

УВАГА!

Уже вийшла з друку п'єса В. Винниченка

МІЖ ДВОХ СИЛ

Упорядкував текст і зредагував його
проф. Василь Чапленко

Ціна 2 дол. з пересилкою

Замовляти в адміністрації "Нових Днів"

ПРО ВИСТАВКУ "5 x 10 + 1 x 13"

У статті Віри Ворскло "Голова без людини" в "Новому Шляху" ч. 20, 19 травня 1973 р. говориться про мистецтво з месіяністичними ідеями, частину яких (психо-аналітичні) авторка намагається мені нав'язати. Для порівняння публікую матеріал, у якому з'ясована теперішня моя програма, як і погляди на мистецтво, що постало на її основі. Цей матеріал я зачитав в українському літературно-мистецькому клубі в Нью-Йорку в звязку з виставкою моїх картин і скульптур (21-29 жовтня 1972), які (картини) при іншій нагоді — після виставки в Інституті св. Володимира в Торонто, 11-24 лютого 1973, обговорює Б. Ворскло. Хоч цей матеріал був доступний рецензентці, про що свідчать запозичені звідти цитати, авторка будує свої міркування на самих своїх відчуттях, за якими не помічається дисципліні до кладної обізнаності з образотворчим мистецтвом, особливо з його сучасними проблемами та ідеями. Крім того, її апокаліптична візія, що стосується врятування людства, не має жодного прямого відношення до моого мистецтва та моїх творчих і людських плянів, отже її рецензія скерована на невластиву адресу.

У читача прошу вибачення, бо цей матеріал повинен друкуватися властиво в "Новому шляху", але тому, що це є своєрідне продовження моого "мистецького маніфесту", частина якого була вже опублікована в журналі "Нові дні" ("Між небом і землею — близче землі", "Нові дні", березень 1973), для очевидної зручності публікую цей матеріал саме на цьому місці. Надіюсь, що читачам статті В. Ворскло, в якій вона нібито аналізує мої праці, попаде в руки цей матеріал, на підставі якого зможуть поробити відповідні порівняння і висновки.

Остання виставка моїх праць (літературно-мистецький клуб, жовтень 1972, Нью-Йорк) була сконструйована з п'ятьох груп по 10 картин у кожній і з 13 скульптур. П'ять мальських груп координовано за принципом процесу еволюції мотиву. Повторювання числа 10 не означає, що ці групи заздалегідь так передбачені і обмежені певним числом; себто вони не обмежені і не заплановані у взорі певної кількості. Обмеження виставкового простору змусили робити аритметичні рішення. Вибираючи експонати для цієї виставки, я помітив, що десятьма експонатами можна представити нюанси і ширину вибраної проблеми. Деякі групи переростають удвічі-тричі це число, та рішення на симетрію і певну, так би мовити, "уніформність", говорить дещо про автора.

Що фактор кількості в моїй теперішній праці виразно зарисувався — це факт, який не важко помітити, але чим це явище стимульоване, — універсальною системою плянет і атомів чи тем-

пераментом нашого часу, а чи може якимись іншими стимулантами — це питання проаналізувати і дати на нього дотепну відповідь могло б бути заняттям уважного спостерігача.

Скульптурна група була за іншим принципом укладена. Експонати з цієї групи ляконічно повинювали виставлені мальські групи або сугерували — у виставку не включені — інші наявні "серії". В основному скульптурним матеріалом, тобто матеріалом, що надається для тривимірного зображення, роблю те саме, що роблю в мальстві. Про це свідчать і схожі матеріали, примінені в моєму мальстві і в скульптурі; висліди різняться переважно просторовими якостями.

Відбір і зіставлення матеріалів відбувається під кутом осягнення певного зорового досвіду; мене, приміром, захоплюють зіставлення матових площ з площами інтенсивного поліску, що не є зафіксований на певному місці, а може мінятися залежно від точки споглядання і залежно від кута наслітлення. Ці речі не намагаюся заздалегідь обрахувати, а вони стають живими компонентами експонату, що повинні постійно вражати несподіванками.

Дуже лискучі матеріали спрямували розважання на матеріал з матовим полиском, а це означає, що може бути більше консеквенцій в моєму мистецтві в близькому майбутньому. Ці матеріали з властивостями прозорості — з уваги на матовість — зм'якшують обриси форм і кольорів. Коли лискучі матеріали мають динамічні властивості, то матеріали матові, особливо коли їх застосувати в прислоняючому аспекті, віддають речі, прикривають їх містерією і ліризмом.

Згадую ці речі тому, що вони, як і інші фактори з цієї, тобто візуальної, категорії, є в засязі моїх образотворчих проблем. Я однаке не пляну всіх називати і вказувати, бо саме відкривання візуальних даностей в мистецтві з такими проблемами належить до творчо-сприймальних пригод, на які глядача запрошує автор.

Зрештою в творчому процесі заінновують ситуації і даності, яких мистець не передбачив, яких він довго може не помічати. Сприймальний творчий процес (у процесі сприймання повинні з'явитись елементи з нахилом до творчого) полягає в тому, що глядач повинен поринати в природу, у сфері й стихію твору з участю застанови й уяви, роблячи з того всього непередбачені етапи досвіду. Епопея цієї прогулянки часами може не вдатись — передумовою є віднайдення відповідного ключа, щоб відчинити перші і може найскладніші двері, що повинні впровадити у світ даного твору по змозі з змозі з особливою температурою, по змозі з змозі з особливими законами існування.

Чимало непорозумінь зродилося в питанні авторства даного відкриття, але річ не лише в тому, чи мистець започаткував те або інше щось у мистецтві, а сенс і значення праці мистця над даною проблемою полягатиме у виповненні її своєрідним змістом, у віднайденні якогось іншого драматичного аспекту цієї справи. Зрештою питання первоавторства в мистецькій проблематиці заплутане і вельми ускладнене, бо над новими проблемами мистецтва певного часу працює рівночасно більше мистців. Працю мистця опановує жага ерігінальності, але навіть і геніяльні мистці є лише елементом в мозаїці певного історичного періоду певного відрізу історії.

Проблема, сказати б, інтенсивного бачення в мистецтві не нова. Мистецтво й ця його своєрідність і проблематичність однолітки — близнюки. Але хоч вона постійно чарує, бо мистцям застить відкривати все якісь нові аспекти її, — загалом люди не розвивають цю прикмету сенсуюальної реєстрації. Бачення пересічної людини визначається фільтрами, закользорованими якимись іншими властивостями, залежно від політичних, соціальних, еротичних, кулінарних нахилів індивіда, у чому найбільшу роль відіграє розпізнавання об'єктів.

Зір глядача спотикається і зупиняється при розпізнаванні ужитих у творі матеріалів та інших образотворчих компонентів; це теж побажане, бо цим робом він входить у фізичність і техніку твору, — все ж таки процес сприймання не повинен на цьому кінчатися, він повинен увінчатися тотальнішим потрясненням. Для успішного сприймання твору мистецтва людина має бути сунітною — як фізично (на увазі маю оптику — зір), так і інтелектом — мобілізована. Коли інтелектуальні рішення лишаються без детальної зорової реєстрації нюансів типового феномену або коли оптична фіксація об'єкту лишається без інтелектуального на відповідному рівні усвідомлення, то таке часткове сприймання твору мистецтва готове поразку.

Мотив дзеркала і проблема дзеркальності проходить через мистецтво від дуже давніх часів — через мистецтво Єгипту і Греції, через середньовічне мистецтво і ренесанс, через барокко і рококо мистецтво, через класицизм, романтизм, академізм, імпресіонізм, через мистецтво нашого сторіччя. Після Малевічевого "білого на білому", що мало маніфестиувати певну ідеологію, але по суті стало визовом на чуйність модерної зінниці, дзеркало і дзеркальність теж стають знову в фокусі. Якщо для Пікассо і далі дзеркало є все ще традиційним мальським мотивом, об'єктом, що віддзеркалює фізичну протилежність, то у мистецтві Пістолетто дзеркало в своїй речето-матеріальній субстанції стає основним фактором динамічних образових ситуацій. Дзеркальність і мене, між іншим, цікавить і щось у цій ділянці я намагаюся робити.

Це є з систем сприймання поодиноких експонатів. Інший аспект цієї виставки закладений у принципі комплектування груп. На підставі цих груп глядач може студіювати процес еволюції образової ідеї.

"КОЗУБ" УШАНУВАВ МИХ. ГОЛИНСЬКОГО

Тридцять сім років тому музичний критик Едвард Вудсон писав у Торонтонському "Іннінг Телеграм": "Голос українського тенора, як у славного Карузо".

Для відзначення такої заслуженої людини, як оперний співак Михайло Голинський, Мистецьке створишення "Козуб" 28-го лютого ц.р. влаштувало вечір, на який прибуло близько сотні гостей, любителів мистецтва.

Голова "Козуба" Іраїда Черняк докладно розповіла про мистецький шлях, яким линула слава про маестра М. Голинського. Доповненням були цікаві спогади М. Петрівського, К. Олешкевича, Горішнього, а також окрема таблиця з фотографіями, програмками та промовою мера міста Торонто, яку він виголосив у 1938 році.

У другій частині програми вечора присутні почули класичні твори Верді, Пуччині, українські пісні у виконанні співачки Раїси Садової, Елеонори Бербенець та Петра Черняка при музичному супроводі К. Олешкевича.

Приємним доповненням до мистецької частини вечора був "Прелюд" М'ясткова, який виконала на бандурі студентка Марія Критюк.

Закриваючи вечір, секретар "Козуба" М. Гава висловив присутнім подяку за таку чисельну участь, а художників А. Бабичеві за мистецьке виконання портрета маестра Голинського.

Під час дружньої розмови за часм учасники подали ряд порад і висловили побажання, щоб "Козуб" і далі продовжував корисну мистецьку працю, якою так удало багато років керував маestro M. Голинський.

K. СЕНИШИНА

Під час праці над картиною з'являються жмути помислів, думок, питань, які видвигають потребу зреалізування чергового варіянта, щоб побачити (і порівняти) конкретну відповідь на спонтанні помисли, думки і питання. Переяожно ідеться про варіювання певного образотворчого компонента в рамках даного задуму; це може полягати в зміні ваги і пропорцій кольору, або в кольоровій гамі, або в розміщенні і техніці фарби. У процесі цієї роботи з'являється разочішний задум, що веде до створення нової групи — способом, подібним до створення попередніх груп. Цей спосіб праці — покищо найкраще відповідає моєму теперішньому станові, що фактично заінтував за кілька років до появи ідеї "1000 голів".

На виставці, а тепер на підставі цього короткого викладу про мою теперішню працю можна помітити, що мені ідеться про інші справи, не про ті, що стимулювали період моого фігулярного мальства, який передував теперішньому періодові. З попередньої фігулярності залишилась у моєму мистецтві голова — спершу як своєрідний виклик на ширину вияву творчої уяви (з цієї

причини мене захоплювала якийсь час думка поширити серію тисячі на мільйон, однаке певні підрахування заперечили реальність цього пляну). тепер як об'єкт подавання аспектів ситуації.

...Пригадую, що такі об'єкти, як пір'я, клоччя, прядиво, каміння, дерево, листя, вата, скло, вода, бляха, шкіра, станіоль та ін., які тепер я інкорпорую в мої образи і скульптури, притягали мою увагу ще з дуже молодого віку. Отже уживання "тендітних" матеріалів не рішається бажанням передати "ніщотність" і драму доби катастроф: деякі матеріали, ужиті з мотивів ощадності, можна замінити соліднішими (і набагато дорожчими) матеріалами, але з цими ж зоровими специфікаціями, хоч з другого боку відповідна опіка, напр. "запаковання" певних образів у вакуум рами, опіка, якої жодному творові мистецтва не слід відмовляти, може забезпечити "вічність" пірамід і моїм працям з делікатних матеріалів. Зрештою, в колекціонерстві не лише про нагромаджування ідеється; це теж ділянка, якій треба посвятити час і студії.

Під час праці мене цікавлять, інтригають і хвилюють лише образотворчі аспекти заняття, а розпізнавання автоматично-підсвідомо запрограмованих епізодів — джерела постання візії — стається здебільша після закінчення праці, часто набагато пізніше після процесу реалізації даної картини і скульптури.

Моттом моого попереднього періоду був бунт проти агресії — з агресією "небесного царства" включно. Теперішні мої світоглядові позиції в основному ті самі, але тепер я намагаюсь інтерпретувати цю поставу консервативніше, виділяючи з моєї праці все те, що повинно було опанувати людину тотально, спрямовуючи її почуття і думання в передбаченому конкретному напрямі: це був — на платформі людяноти — агресивний напрям. Мої попередні образи намагались агресивно маніфестиувати жах екзистенції, біль, катаклізм і тягар існування. Теперішнє формульовання полягає у виелімінуванні будь-якої агресії — як нищівної, так і агресії "конструктивних ідей" мистецького твору. Я приймаю творчий сеанс як промінювання енергій, динамічним чином в течії еволюції, автономним без конкретних — з колективним посмаком — цілей. З цієї позиції єдине, на що можна собі в творчості (і в житті) дозволити, — це інформування.

Мистецький твір інформує про духовий і фізичний стан мистця; про сфери і якість його зацікавлення; про атракційну перевагу певного творчого компоненту в даний час (або момент) творчого процесу; про фізичні та емоційні властивості складників твору.

Таким інформативним проектом була моя виставка 5 x 10 + 1 x 13.

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

ДРІБНІ ОПОВІДАННЯЧКА

КОНТРОЛЯ ЦІН

Фрідріх Клінгенбаум розповідає про сеньйора Адольфо, який, ідучи до своєї установи, щоранку точно о 8-ій годині проходив повз старого тандитника, який саме о тій годині виставляв на розі вулиці свій маленький лоток із різним дрів'язком і припрошуває купувати, а насамперед шнурки до черевиків.

Схвалюючи собі в думці таку пунктуальність, бож до неї можна було звіряти свого кишеневого годинника, сеньйор Адольфо одного ранку стримав свій крок і запитав:

— Що коштують оці шнурки до черевиків, пане-братьє?

— Лише 30 сантим, сеньйоре, — відповів гандляр.

Сеньйор Адольфо витяг свого гаманця, видобув з нього ту невеличку суму і втиснув її тандитникові в долоню. Але шнурки він дружньо відхилив, поліщаючи їх продавцеві. Тоді він побажав гандляреві доброго ранку і подався своєю дорогою.

Ця сценка відбувалася незмінно двічі або й тричі щотижня, при чому сеньйор Адольфо ніколи не взяв у того тандитника жадного шнурка. Йому той сивий гандлярина просто сподобався.

Тож і цього ранку сеньйор Адольфо, за звичкою, поклав свої 30 сантимів на лоток старого. Уже хотів він відходити, коли тандитник гукнув до нього:

— Сеньйоре!...

— В чим річ? — озвався той.

— Чи ви, сеньйоре, читали сьогоднішню рапкову газету?

— Так.

— А чи ви накинули, сеньйоре, оком на скономічний додаток?

— А звісно, як завше.

— І в такому разі ви, сеньйоре, даете мені сьогодні 30 сантимів?

— Звісно, як завше.

— І ви, сеньйоре, не помиляєтесь?

— Далебі ні. Але що має до діла з газетою?

— Ви, сеньйоре, повинні були економічний додаток уважніше читати, — сказав із притиском вуличний тандитник. — І тоді б ви, сеньйоре, помітили, що ціни на текстильні вироби підскочили на десять відсотків!

ПАН У СВОЇХ ХАТИ

— Я б ніколи не дозволив своїй жінці піти по-парубувати волосся.

— Але ж, дозвольте, ваша пані була колись білява, а тепер вона рудоволоса!

— Так, але без моєго дозволу!

ЧЛЕН КЛЮБУ

Рут Міхаеліс розповідає, що того разу Рената прийшла додому пізненько. Занадто пізно для підлітка 15 років. Її маленьке личко виказувало стурбованість, коли вона боязко ввійшла у вітальню. Батьків несхвалений погляд на великі стоячі дзигарі означав міцне "Доннер веттер!", якщо й не щось інше міцніше.

Рената хутко всілася на поручча крісла й поклали руку на батькове плече:

— Прошу не гніватись, тату, що я трохи спізнилася...

— Чи дозволено запитати, де панна Доня була так довго?

— Я... була в своєму новому клубі...

— А-а, так? Ну ѿ ж вони там поробляють у твоєму новому клубі?

— О-ох... ну, так, ми дискутуємо про всячину. Але передусім про цікаві фільми, нові платівки про Бога і про світ, про що саме прийдеться...

— А-а, ну так. Батько, здавалося, задовольнився відповідлю.

Однак він запитав іще:

— Ну, а хто ж там вони є, ті члени твого клубу?

Рената трохи повагалася з відповідлю. Легенька зашарілість розплівлялася по її маленькому личкові. Потім вона сказала тихенько: — Власне, тільки Фред, Фред Шуберт, ви ж його знаєте, тату; він живе відразу за рогом нашої вулиці у великому одноповерховому будинкові з верандою... і, ну... і я.

ПОМСТА

— Нечувана річ! — сказала пані Голохвастська до свого терпеливого чоловіка. — Пані Триндик, наша сусідка, купила собі точнісінько такий саний капелюх, що й я!

— Ну ѿ ж ти тепер зробиш? — запитує її чоловік.

— О, я немилосердно помщуся! Я подарую свого капелюха нашій прибиральниці!

ДОСЛІВНО ВЗЯТЕ

— Чому це наш приятель Савка має обмотану марлею голову?

— Його жінка шпурнула на нього каменюку

— А то ж чого?

— Бо Савка сказав їй під час якоїсь суперечки: "Хто безневинний, нехай перший кине камінь!"

ПОКАРАНА СКНАРІСТЬ

Один дуже зажерливий міщанин (як розповідає Віллі Фрезе) мав чудову грушу в своєму саду. Дерево це простягало частину свого гілля далеко поза паркан і щороку родило чудові груші. Інколи одна-дві з них впадуть. бувало, на вулицю. Діти або й дорослі, проходячи повз той

УВАГА!

ВПЕРШЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Виданням Літературно-Наукового
Видавництва в Брюсселі

вийшла в світ праця

ЯРОСЛАВА К. ТУРКАЛА

"НАРИС ІСТОРІЇ ВСЕЛЕНСЬКИХ СОБОРІВ"

(325—787 pp.)

Перебіг церковної історії між 4 і 8 ст. ст. Переклад усіх канонів вселенських соборів та соборних послань. Апостольські правила. Ілюстрації та карта кордонів римської імперії за різних часів. Бібліографія. 320 сторінок. Ціна книжки з пересилкою 12 дол., а в інших країнах відповідно до курсу долара. Чеки пересилати на адресу:

YAROSLAV K. TURKALO, M.D.

University Towers
100 York Street
New Haven, Connecticut 06511, U.S.A.
Tel: (203) 776-8609

З НОВИХ ВИДАНЬ

Недавно вийшла з друку праця

Д-РА ВАСИЛЯ ВИТВІЦЬКОГО

про життя і творчість визначного українського композитора 18-го стол.

МИКОЛИ БЕРЕЗОВСЬКОГО

Монографію можна замовляти у видавництві:

M. P. Kots

1215—17 Summit Ave.
Jersey City, N. J. 07307, USA

сад, нахилялися по ті груші і насолоджувалися, з'їдаючи їх. Це кожен би ім дозволив. Але нашого скупаря таке дратувало, бо це здавалося йому грабунком.

Тому він повісив одного дня велике оголошення з вулиці на своєму паркані.

"Одна груша на цьому дереві затруєна". — стояло на ньому. — "Остерігаю від споживання".

Але на другий день обличчя його раптом позеленіло, коли він побачив, що напис змінено.

"Дві груші на цьому дереві затруєно", — такий був його текст. — "Тому остерігаю від споживання". (Подав С. Д.)

ЯК МИ ПИСАЛИ

ювілейне

Оце щойно перейшов до категорії сенъорів. Треба було б якийсь ювілейчик гримнути з відповідними промовами. Був намір написати листи до приятелів, щоб стругнули моїм коштом, привітальні телеграми та притранспортували кошиків з десять квітів. Але підрахував номінальну вартість цієї затії, і виявилось, що моя пенсія куценька. Довелося без дискусії одноголосно цю ідею провалити.

Крутів я і так, і сяк, але заховати свою появу на світ Божий таки не зміг, бож виглядало б це так, ніби я сам себе обікрав. А звести трудовий баланс кортить, та й традиція підштовхує.

Як бачите, з ювілею нічого не вийшло, а приготовану святкову промову все таки виголошує без змін і додатків. А ви вже після того, як прочитаєте, можете в долоні плескати чи чхати. Я однак не почую.

Насамперед, скільки я пережив редакторів? Відповідаю анкетною мовою — без коментарів: Ф. Тарака вкрали серед темною ночі, а його заступника Марголіна — вже коли двірники косили хідники. Борис Колос редактував газету, поки не надрукував якийсь наказ з підписом "нарком внутрішніх справ Балицький". У слові "справ" випала літера "п", разом з літерою випав і редактор. М. Капланові дали по шапці за шапку. Він власноручно створив на першу сторінку шапку (гасло) — "За генеральну лінію партії", а в газеті було видруковано "За генеральську...". Тепер за ту шапку якоюсь мідяшкою ощасливили б, а тоді оцінили десятьма роками.

Михайла Лямця, редактора "Радянської торгівлі", загратували за шпигунство. Захотілось редакторові піти на пляж та обмити грішне тіло водами дніпровими. Побовтався трохи, вийшов на пісочок... а штанів нема. А в штанах партквиток, а в квиткові перепустка до ЦК, РНК і ще якесь ККа. Так народилась в органах ще одна стаття "за передачу шпигунові партквитка".

Якщо говорити про редакції, то "Торгашка" (так її називали) була найзатишнішою і найбільш гонораристою. Блаженствували тут: Грицько Яковенко, Микола Ятко, Юхим Зоря, Гриша Лімонов (без Гріші ж нельзя), і я, Позатим було ще з півтора десятка репортерів і хронікерів. Забув ще згадати Дмитра Чепурного, що не дописав поеми про критий ринок, бо через крадіжку штанів у редактора газету зачристи, а нас розігнали.

Це вже був період — хто кого? І ми з Миколою вирішили обминути це побоїще чорним ходом. Пробралися ми з ним до Інституту фольклору і підписали вигідну умову: за кожний аркуш зібраних забутих пісень і казок нам мали платити по 500 карбованців.

Поїхали на села, щоб розшукати древніх дідів-бабів, які б проспівали нам загублені пісні. І в першому селі мудрий голова сільради витлумачив, що й до чого.

— Ви, — каже, — запізнилися на цілу п'ятирічку. До колективізації дідів-бабів було хоч гать гати, а тепер яка з них користь для колгоспу. Приїздіть до нас років через двадцять, коли ми вже станемо дідами. Може тоді щось розкажем.

Як бачите, з бабами й піснями нічого не вийшло. Треба було підсунутись ближче до соціалізму, скороченим шляхом кооперації, який проглашає Вукоопспілка, господар покійної "Торгашки".

Голова Вукоопспілки Василь Кузьменко спровадив нас до відділу утильсировини, де саме кипіло змагання у збирannі кісток, копит, ганчір'я і пір'я. Закручував цією монополією Мойсей Хайт, з яким ми підписали умову з двох пунктів: 1) ми видаємо раз на місяць стінну газету "Утиль і ломометал — державний капітал"; 2) тираж газети 100 тисяч, а Хайт виплачує гонорар 6.000 карбованців. А усно він додав неписану примітку: третина гонорару — його.

Доіди ми цю монополію кілька місяців, починаючи з ворожа рука не обрубала на вивісці "Вукоопспілка" літеру "В", і наша газета тихо упокоїлась.

— Тепер, — з жалем сказав Хайт, — ми вже Укоопспілка, мізерний пасинок Центросоюзу. Так що тоогуємо, рахуємо, а грошей просимо. Зайдіть в Наркомпром, там плянують розгорнути стахановщину.

Щоб випередити конкурента, зразу ж пішли до рекламного відділу наркомату.

У рекламному відділі зустріли нас дружелюбно. А коли переглянули наш комплект стінних газет, зазвідділу Єфим Фукс аж руки поте.

— Це те, що нам потрібно. Які ваші умови?

— За кожний нарис сто карбованців, і роз'їди за ваш рахунок.

— Хай буде по-вашому, але...

— Розуміємо, — відповідаю, — мінус третини, але аванс 50 відсотків.

Умову підписали. Нарком Алексєєв дав свій благословення, а бухгалтерія — гроші, і ми, з мандатом наркомпруму, почали розшукувати стахановців. Дебют наш розпочався від Олесі в лвох причин: курортний сезон і скучення фабрик.

Угніздилися ми на передмісті, в Люсдорфі, на винолікерному заводі. Зранку брали участь у дегустації виробів, потім загоряли на пляжі, їздили на лиман до рибалок смакувати кашу, а вечори писали. Писали про те, як росте виноград, як з

нього давлять вино і як воно перетворюється в ніщо.

В останні дні познайомилися з виробництвом гребінців, гудзиків і кишенькових гаманців. Хотіли ще оглянути виробництво щіток, але через брак щетини і кінських хвостів на дверях фабрики висів замок.

Повернулися ми до Києва з нарисами, коньяком і вагомою торбою різномальорових гудзиків, як додатковий гонорар.

Хоч і в Одесі надхнення через вінця лилося, але в Києві воно подвоїлось, мабуть, через те, що на взуттєй фабриці нас взули, на одяговій — одягли, на мебльовій — квартири умеблювали. Звичайно, за якусь обрубану плату.

Коли вже наша книга набрала кілограмової ваги, час розплати настав. І саме впору.

— Добре, що ви знайшлися, — сказав Фукс, — бо нарком захворів... Зараз із вами розрахуємося, але з умовою: ми вам нічого не замовляли, а ви нам нічого не писали.

— Що ж далі? — запитав Микола. Може зглянемо до наркомзему?

— Та там, кажу, окопався Сашко Стрепет. З його конвеєра щотижнево появляється брошуря про свинарку, доярку чи картоплярку. Краще йти випробуванням шляхом, що веде до Держторгу чи, як його називали, держи торбу.

Як відомо, Держторг — це торгартерія, звідки просочується капелярно-годувальна кров до трьох тисяч крамниць, у яких орудують 25 тисяч продавців, що: обмірюють, обраховують і обважують покупців. Іншими словами, це дві дивізії тилового війська. Серед цього війська ми мали знайти кандидатів у кандидати до книги "Стахановці торгівлі".

З роботою ми не квапились, гонорар і надгено-рар одержували регулярно, а головне — авторитет наш серед продавців підвищився до рівня наркома торгівлі. І коли вже ми написали кілька десятків нарисів, нас покликали до відділу кадрів. Тут ми перелякалися — половину кандидатів вибрали: одного за розтрату, другого за обважування, той прокрався, той прорахувався... Коли ж довідались, що й за розтратників гонорар виплачується, вгомонилися.

З цього і почалось наше творче надхнення: ми пишемо, а відділ кандидатів викреслює, ми пишемо, а відділ викреслює. Мусіли вдатися до раціоналізації: замість викресленого вписували нового кандидата, потім нового викреслювали і вписували ще новішого.

Так ми, не квапившись, з надхненням писали, аж поки в цю справу не вплутався Гітлер, і книга лишилася недописаною.

Коли підсумувати все, то сальдо моого трудово-го балансу вийшло ось таке: на кандидатів-стахановців списав я три тонни (в тиражах) паперу, а ще — центнерів зо два фейлетонів і гуморесок.

Кажете, забагато?

Щоб не розводити тривалої дискусії, центнерів три можу скосити, але додам п'ять бушлів надру-

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА

НА ПОШАНУ ПРОФ. ІВАНА ВЛАСОВСЬКОГО

Доводимо до ласкавого відома українського громадянства, що старанням Українського Православного Братства св. Володимира в Торонті, вийшла з друку багато ілюстрована "Пропам'ятна книга" на пошану проф. Івана Власовського.

В укладанні її матеріалів взяли участь такі автори, за абеткою: 1. д-р М. Бойко; 2. митр. прот Д. Бурко; 3. проф. І. Власовський; 4. інж. Т. Голубович; 5. прот. А. Дублянський; 6. інж. П. Зоц; 7. інж. В. Іванис; 8. проф. П. Ковалів; 9. прот. І. Коровицький; 10. протопресвітер Ф. Куччицький; 11. Архиєпископ Михаїл; 12. о. Т. Міненко; 13. М. Могильницький; 14. М. Муха; 15. інж. Є. Пастернак; 16. проф. д-р Н. Полонська-Василенко; 17. інж. М. Тарасюк; 18. В. Турчин; 19. митр. прот. Д. Фотій; 20. митр. прот. М. Чернявський; 21. інж. М. Шипрякевич.

Ціна книжки \$3.50. — Кольпортерам знижка.

Замовлення слати на адресу:

St. Vladimir's Ukrainian Orthodox Brotherhood
404 Bathurst Street
Toronto, Ont., Canada
M5T 2S6

Управа Братства св. Володимира

Увага!

Увага!

АНАТОЛЬ ЮРИНЯК

Камікадзе падає сам

оповідання й фейлетони

184 сторінки, звичайна обкладинка

Ціна 4.00 долари

Замовляти в адміністрації "Нових Днів"

кованих і зброшуваних "Без жартів", які через брак пивниці лежать у друкарні. Рукописні оповідання "Коли зустрічаються двоє" і "Ми" до балансу не вписую. Хай лежать до часу, коли на Хрещатику залунає "Ще не вмерла..." Тоді відтранспортую до Києва, хай читають, як ми тут багатили, писали, друкували і самі читали.

Кінчаю і прошу не співати мені "Многая літа", хоч би тому, що я живу не тільки літом, а й зимою. Замість мистецької частини, дозвольте мені випити за ваше й моє здоров'я повну ювілейну чару.

— Ну, будьмо, та щоб не востанне!

ДО РЕДАКЦІЇ І ЧИТАЧІВ

Подаю на ваш суд лист до приятеля, написаний у 1970 році перед з'їздом Об'єднання українських письменників "Слово". Але тоді я не відважився подати його до широкого відома: якось незручно було брати на себе ролю судді в справах, які мають належати літературним критикам.

Прошло 5 років. Лист відлежався, і думки м'ї не змінились, навіть і після того, як ознайомилися з ними (моїми думками) з півдесятка письменників і зробили свої зауваження. Може я й далі помиляюся в своїх судженнях, але мовчати не можу! Я не хочу бути ні прокурором, ні ментором. Я висловлюю свої думки, як читач і громадянин, якому не байдужа доля свого народу, його культури.

Наша біда в тому, що немає належної об'єктивної критики і це доконує й без того нашу бідну літературу. Читачі, не маючи правдивого орієнтиру, стають жертвою безсовісних графоманів. Дуже хотілося б, щоб навколо порушених тут питань відбулась дискусія. Але якщо й далі пачуватимемо мовчанка, то й тоді я буду вважати виправданим своє слово.

З пошаною

Ілля Демиденко

ДУМКИ ЧИТАЧА НА ТЕМУ: "ПИСЬМЕННИКИ І СУСПІЛЬСТВО"

Дорогий приятелю!

Мене давно вже мучать думки навколо питання відповідальності письменників перед суспільством і їх взаємини. Особливо тепер — в зв'язку зі з'їздом Об'єднання українських письменників "Слово" (1970 р.) і зокрема у зв'язку з "панелем", який має відбутись на тему: "Українська література в діяспорі, міркування про її майбутнє". Це останнє — найцікавіше, але, на жаль, саме цього чомусь не подають до преси. Тому я хочу висловитись — як читач і громадянин, надаючи особливого значення письменникам у культурному, громадському, політичному і національному життю нашого народу ТАМ і ТУТ.

Письменники ісходу протягом кількох десятків років писали переважно автобіографічні твори, різni спогади про НКВД, тортури, коштабори, голод та інші нещасти. Ця література є важливим джерелом для історії та інформування зовнішнього світу. Але, на жаль, треба додати, що багато в цих творах виявлено суб'єктивізму, нешиrosti, партійництва і дешевого патріотизму. Наприклад, автор — на пораду видавця ("щоб краще купували книжку") — додає фантазію, що "героїчна УПА добивала Німеччину". Друг-

гий автор, на догоду сильному середовищу, пише: "Голова Директорії В. Винниченко, за намовою дружини жидівського роду Розалії, зрікся влади" і що "вона зневажала український прапор, зридала в козаків з грудей жовтоблакитні відзнаки і топтала ногами". Брехливість тієї писанини аж надто очевидна. На це дав відповідь журналіст М. Добрянський ("Український Самостійник" ч. 148).

Але де літературна критика і де управа ОУП? І чому вони не реагують на таку безвідповідальну писанину? Це ж не вияв відмінної думки, а свідомий наклеп, провокація! Така література не виховує суспільство, а морально його розкладає. Автори, що люблять додавати до своїх оповідань ложку дьогтю, підробляючись під смак примітива, не розуміють, що примітив все різно книжки не купує, а справжнього читача вони відштовхують.

Виписавшись з автобіографій, здається, Сільшість письменників остаточно втратила почуття реальної дійсності і перейшла до абстракції і банальщини. Ось, наприклад, автор "переконує", як то вродлива українка українізувала чужинця на його рідній землі. Або як син (чи внук) кн. Вишиваного став українським патріотом в Аргентині. А ще інший автор найбільше "ущасливив" українське суспільство, бо "знайшов" українця банкіра і нафтопромисловця, який дав письменникові кілька десятків тисяч доларів на видання його творів. (Чи знає про таке щастя ксмісія допомігового фонду письменникам?).

Замість недотравленої банальщини було б далеко корисніше і благородніше подати в мистецькій формі нашу масову втрату вродливих українок. Показати глибше причини (національні, соціологічні, психологічні) цього трагічного дія нас явища, а не присипляти нас нісенітніями. Роксоляна не українізувала султана, але зберегла своє національне почуття і робила добре діло для українського народу. Краще б показати, як нова Роксоляна в нових умовах може зробити дуже багато корисного для українського народу, впосиачи до нового оточення українське мистецтво й культуру — як частину загальнолюдських традицій і щоб неукраїнізований чужинець пошанував і визнав український народ, його культуру та його право бути собою. Розумна фантазія — це візія в майбутню чи минулу реальну дійсність. Щоб її відтворити, письменник має не вигадувати, а відчувати й знати закономірність розвитку науки, техніки, суспільних і родинних відносин і т. д.

Треба віддати належне, що наші письменники відважно воюють з ворогом на віддалі шести з половиною тисяч миль, викриваючи зло в суспільному житті, хамство, але цього хамства не хочуть бачити тут. Користь від такого твору ніяка, такий твір може навіть шкідливий, бо там його читати не зможуть, для історії він не потрібний, бо це загальнолюдське зло ("Земля кишить геростратами", В. Симоненко) і з ним треба боротися всюди. Деякі з тих хамів перемандру-

вали ї сюди, лише перефарбувалися. Там, наприклад, переслідували побожних, а тут стали активними членами парафій і вишукують "безбожників". Там перевиконували норми більшовицьких страхіть, а тут стали більшими американцями, ніж президент країни і вишукують "більшовицьких агентів". А всі ці вирослі на американському ґрунті грошороби, коритники, які перебувають на утриманні з громадської нивки; держиморди — душителі всякої відмінної думки, "політичні амбасадори", які мають усього в хаті і коло хати, але не мають полички для книжки, гіпокрити, які, ніби шануючи Шевченка, поставили йому бронзовий пам'ятник, але похоронили ідею створення культурного фонду імені Шевченка, який (фонд) мав би бути підставою розвитку нашого культурного, громадського і національного життя, видавничої справи і т. д. От цього хама й треба показати тут, як продовжується діяльність звітділя. Без цього наш рідненький акліматизований хам, якщо навіть прочитає оновлення "Хам", — буде самовдоволено посміхатись і показувати пальцем, кажучи: "Дивіться — хам там, а ми тут ведемо визвольну боротьбу проти того ворога". Це те саме, як деяка українська преса, намагаючись прикрити свою безграмотність, тикає пальцем туди на "порушення мовних правил". Отже, відважно боротись з хамом на віддалі шести з половиною тисяч миль і по-заячому їх обминати тут — не робить письменникові чести.

Вважаю, що поставлена вимога до письменників — це не своєрідне режимове соцзмагання, а походить з прямих обов'язків письменників перед своїм народом. "Письменники живуть серед людей і разом з ними повинні вирішувати проблеми, поставлені перед людьми часом" (Галина Журба). Цього можуть не визнавати лише кар'єристи, боягузи і пристосуванці до матеріальних благ і духової порожнечі. Правда, частина чесних людей намагається пояснити творчу порожнечу браком творчого ґрунту, відірваністю від свого материка. Мені здається, що це можна віправити в теперішніх умовах лише частково. Час і пора переосмислити наш новий стан: українці нині розселені по всьому світу і їх уже поза Україною — близько 5 мільйонів, сучасна комунікація і уряди в багатьох демократичних країнах сприяють розвиткові культурного життя етнічних груп. Культурно-національну творчість тут треба розглядати як частину загальноукраїнської і звідси була б наша реальна допомога Батьківщині.

Культурне і громадське життя української еміграції — в стані занепаду, найбільша вина за це спадає таки на інтелігенцію, зокрема й на письменників. Емануїл Райс у своїй статті "Присмерк інтелігенції" пише, що інтелігенція egoїстична, вона віддана лише особистим справам... Це є дипломовані кар'єристи", які поза кар'єрою зайняті прийняттям і бенкетами. Це зміст їхнього життя без жодних громадських і національних обов'язків.

"Наше письменство завжди було ідейним, гуманним. Протестувало проти насильства і не-

правди (Шевченко, Леся Українка, Франко, М. Драгоманов). Це були світлі традиції... Перед сучасними українськими письменника стоять завдання піднести ті традиції на рівень сучасних вимог... Ідею нової людини, її відродження чи народження, здвигу з її занепаду мусить поставити перед собою наше сучасне письменство... Проблема ця розгортає перед письменниками широченні обрії можливостей і шукань, зворушень і знаходження" — так писала Г. Журба в своєму есеї "Письменник і його оточення" вісім років тому ("Слово", 1-ий випуск, 1962 р.).

І дивна річ — не чути було жодного відгомону, нічого й не змінилося в наставленні письменників до свого оточення. Не бачимо проявів еміграційних письменників наслідувати "світлі традиції". Не бачимо, щоб Шевченко був їхнім надхненником, як то бачимо в українських поетів на Україні, де Ліна Костенко пише:

І знов до тебе я приходжу,
Бо ТИ для мене совість і закон!

І ця "совість і закон" не обмежується лише заявою, а червоною ниткою проходить в їх творах. Наші ж "лицарі правди", як уже згадувалось, бачать брак "совісти і закону" лише за шість з половиною тисяч миль, а тут залишаються сліпими і глухими. Лише деякі (можна перечислити на пальцях одної руки) намагалися легесенько зачепити наші злободінні теми: поневіряння чесної людини, моральні тортури з боку різних держиморд і їх "фронтів", байдужість до культурних, громадських та національних обов'язків і т. д.

Яка широка і благородна тема "Еней на еміграції"! Скільки такий твір міг би поставити людей на гідне місце! Ale автор і його оточення перелякались уже того, що батьки народу виявили невдоволення з читання тієї сатири на з'їзді письменників. I ті перелякані, щоб задобрити "батьків", почали писати статті про вірність

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК — КНИЖКА ОЛЬГИ КОСАЧ-КРИВИНЮК

“ЛЕСЯ УКРАЇНКА. ХРОНОЛОГІЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТИ”

Видання Української Вільної Академії Наук у США, 927 сторінок, 33 ілюстрації.

Книжка великого формату у гарній оправі роботи Петра Холодного. — Ціна 20 дол.

Купуйте в українських книгарнях

або замовляйте в Академії:

Ukrainian Academy
206 West 100 St., New York, N.Y. 10023, USA

естаблішментові з закликом, щоб люди платили УНФ.

Захоплення матеріальними благами і знезага до культурно-національних обов'язків порушене в оповіданнях "Нема полички", "Бальова сукня". Останнє, здається, викликало серед "гельможних" пань невдоволення, протести і назів дискусію: мають вони цікавитися лише огляданням мод чи й займатися іншими справами, як от виховання дітей і молоді тощо. Зрозуміло, що зважа від виникнення самої дискусії є певна громадська користь.

Маленьке відступлення: вже з десяток років працюю в школі українознавства. Підручники геніально захаращені фальшивою патріотикою, підсоложені сахариною і вкрай примітивні. Бідним дітям силоміць утovkmaчують ту "мудрість". Ale які зацікавлення виявили діти, коли їм прочитав деякі оповідання з книжки "Серед хмароссягів" Докії Гуменної! Tam бо виступають спраді живі люди, реальне оточення, злободене все, а головне — діється ТУТ... Ale мудрій прозіт еміграції цього не може зрозуміти.

Лише одна письменниця послідовно пише на наші злободенні теми. Ale дивна річ: її збірку "Культурні арабески" ніде не можна знайти, бо в поданому один раз газетному повідомленні немає ні адреси, ні ціни. Що це — геніальна халяцька мудрість поширювати книжку чи тихий намір загальмувати поширення небажаної комусь сатири?

Вічна тема — батьки і діти, злободенніша в умовах нашого поселення. Тут не можна обйтись лише газетною статтею, тут потрібне глибоке вивчення причин конфлікту між старшим і молодим поколіннями і знайти, що треба робити, щоб не втрачати молоді. "Письменник мусить уміти дивитися і бачити, бачити й розуміти. Вміння підглянути життя і людей назищем в іх неприхованій справжніості й наготі. Це право й необхідність письменника... Це вимога щирості й відваги". (Г. Журба).

Це найбільша вимога сьогодення подати в мистецькій переконливій формі кризу двох поколінь. Лише одне оповідання довелось зустріти ("Іменини" Ольги Литвин), у якому схематично (на жаль!) подано суть конфлікту між батьком ("стара война") і сином, студентом-меліком, ідеалом якого є спасати, а не убивати. Батько ображає сина, зневажає його вегетаріанські і гуманні погляди. Ображений син покидає батька. Ale все це подано дуже схематично, без показу глибших причин різниці поглядів. Глибша аналіза думок сина-студента може б протверзила існування батька від його старокрайових ідеалів "войни".

Український естаблішмент укомплектований безсмертними (на жаль!) гоголівськими типами: новочасними чічіковими, які заробляють на душах і живуть глибокою вірою, що "гроші все можуть" ("копейкой всю прошибош"). Ноздрьови — розперезані хами. Собакевичі — обжери, в яких зміст життя — прийняття, бенкети, балі; Плюшкіни — скнари, зажерливі. А плеяда панів Хлестакових! Ці дипломовані гохштапле-

ри, дурисвіти, які збирають різні фонди і "вивозляють Україну". Всі ці душителі всього людського, кожної відмінної думки.

Гоголь мав громадську відвагу в найчорніші часи виступити з гострою сатирою на брудне оточення, не рахуючись з тим, що це може принести йому злидні і моральні тортури. За це він здобув нагороду вічності! На жаль, на еміграції нема й натяку на вияви сучасного Гоголя, хоч пів Гоголя чи бодай Чехова. А все, мабуть, через брак цивільної відваги.

Проживши у вільному світі вже понад 30 років, і досі не позбулись рабського страху. Старснік "Хо" ще й досі холодить їм душі, хоч він тут лише уявний. Немає відваги визнати свою боягузтво (а це був би вже крок, щоб його позбутись) і безвідповідальність. Є тільки намагання всі ці свої "вальори" прикрити й виправдати пе ребільшеними труднощами і вигаданою небезпекою. Письменник Мардиклай Річмер каже: "Щоб пошанувати те, що цінне, він критикує гниль". Шкода, що наша хоч маленька критика не спрямовує себе і письменників на критику гнилі, щоб очистити й пошанувати те, що цінне.

Шановний критик В. С. у своїй статті "В добу кризи й шоків" ("Слово", 1-ий випуск) розглядає процеси в американській літературі. Ale ніколи не доводилось читати аналізи про процеси в українській літературі. Автор наводить слова американського критика Казіна, що "американська література відірвалась від суспільного життя". Ale чому шановний В. С. не відважився пригадати, що українська література теж відірвана від суспільного життя. Там же згадується, що американський літературознавець Голд вважає, що чергове завдання американської літератури — це майбутнє її оздоровлення. "У нас не чути поважних голосів про оздоровлення української літератури. Чуємо лише голоси про шукання нових форм, про перехід до абстракції, про "мистецтво для мистецтва", ale не для життя. Указує Голд і на слова професора філософії Гросса, що "коли публіка не купує книжок, то значить автор не переконав читача, що в книжці є цікаві й важливі думки. Чи подумали над цим і українські письменники? Чи вони продовжують вважати, що українська публіка не купує книжок лише з браку національного сумління і байдужості до книжки взагалі. Хоч остатчне (байдужність) й правда, ale лише частково. Шораз менше купують книжки еміграційних письменників ті, що таки люблять книжку. Нам набридла "недоварена банальщина, піснота, претенсійна переборщеність та інша дешева всячина". (Галина Журба).

Через відсутність відважної критики і в наслідок самої хвальби сьогоднішній Хлестаков легко стає і "письменником" — аби гроши! Приятель напише "рецензію", знайшовши "іскру Божу". хоч такої "іскри" не б'якувало і в кожного волосного писаря для фальшування протоколів, ябед і круйтства. Ale письменник крім "іскри" повинен мати ще й глибоке знання того, про що пише. Bo коли цього бігдасть, то не дивно, коли на питання графомана, що думає читач про його

Багатогранність одинадцятого Конгресу Українців Канади

I. Новообраний президент КУК

Одинадцятий конгрес українців Канади, що відбувся у Вінніпегу у жовтні минулого року, заслуговує на те, щоб наші журналісти і спостерігачі присвятили йому більше уваги в своїх аналітичних статтях, ніж це вони зробили досі.

Насамперед, це було одне з найкраще зібрань, які я спостерігав на північно-американському континенті. У репрезентативному відношенні Конгрес був і визначною загально-канадською подією. Концерт української симфонічної музики у виконанні Вінніпезької симфонічної оркестри став для канадської вінніпезької громадськості зразком до наслідування.

На Конгресі представники федерального і міністровського урядів склали важливі заяви, що мають не лише канадсько-українське, але й загально-канадське значення. Згодом, обміркуємо ці справи в окремому коментарі.

Сьогодні підкреслю значення дуже важливого кроку, що його зробили одностайно всі делегати всіх складових організацій Комітету українців Канади, а саме: змінили статут щодо вибору голови Комітету українців Канади.

Тепер його обирають делегати на конгресі звичайною більшістю голосів. У жовтні це питання грунтовно продискутовано, звичайно, не без запальних суперечок і в залі, і в кулуарах. Особливо речники молодшого покоління настоювали на вимозі виборності голови (чи, як тут звати його президента) КУК. Батьки народу, якщо вживти цього популярного і незлобивого терміну, довго думали і погодилися на цю вимогу. Вся честь тим, які висували цю вимогу, і вся честь тим, які зрозуміли вимогу часу.

Вони бо зрозуміли, що сьогодні немає тих небезпек і тих суперечок, які довго існували ще й після створення Комітету українців Канади 1940 року.

Обрано адвоката Сергія Радчука із середовища православних українців Канади. Але й другий кандидат, д-р М. Суховерський, теж мав добре кваліфікації і був би теж гідно виконав свої обов'язки президента КУК.

З новим президентом КУК С. Радчуком я познайомився щойно на Конгресі, зустрівши його в

гурті вінніпезьких громадян під час перерви. Я не знов, що його висувають кандидатом на той пост, бо це був ледве перший день з'їзду. Розмова з ним була цікава і корисна для мене.

Мене здивував цей відносно молодий чоловік і діяч м. Вінніпегу, що веде власну адвокатську канцелярію, є членом президії консисторії Української православної церкви в Канаді, членом Міжнародного центру м. Вінніпегу, а водночас працює над докторатом з права.

Він обізнаний із писаннями українських науковців та журналістів. Коли він згадав про мої статті, то говорив конкретно і не погоджувався з деякими моїми твердженнями, висловленими в статтях декілька років тому.

Я подумав: "Українсько-канадський діяч, а ще й такий молодий і з дуже практичним фахом (адвокат) заслуговує на підтримку громадськості, якщо він читає українську пресу і розуміє загальноукраїнську, а не лише канадсько-українську тематику".

Звичайно, моя підтримка не багато йому помогла б на конгресі, бо я не був делегатом, а тільки приватним спостерігачем Конгресу українців Канади, що на свої кошти і без ніяких зобов'язань приглядався до перебігу конгресу. Для журналіста така незалежність є рідкісним даром Божим. Тому з цієї розмови, як і з розмов з іншими учасниками-делегатами, я мав велике вдоволення і моральний стимул, без чого публіцистові дуже тяжко жити і працювати.

Коли ж я дізnavся про обрання адв. С. Радчука на пост президента КУК на п'ятирічний термін, я зрадів, бо знов, що той речник молодшого покоління українських діячів у Канаді нічим не поступається своїм попередникам. Не применшуючи вальорів другого кандидата, д-ра Суховерського, підкреслю, що Сергій Радчук з юности пов'язаний з канадськими справами, а водночас і глибоко закорінений у психологічному українському ґрунті. Я певний того, що він гідно і успішно виконає свої обов'язки президента Комітету українців Канади. Ступінь успішності його праці залежатиме прямо пропорційно від ступеня активності і підтримки з боку нас усіх — окремих громадян і організацій.

книжку, розумний відповідає: "Я думаю, що ви мало читали". А пересічного читача графоман спантельчує дешевою рецензією, розліплюючи її й ледве не на парканах, чим відштовхує нас від справжньої літератури.

"Дозрілий читач хоче інтелектуальної книжки... Насиченої ясним, свіжим, не банальними думками, книжки з душою, з новою сучасною тематикою" (Г. Ж.), з провідною ідеєю національних і загально-людських питань. Немає цього

тільки тому, що письменник не вміє або боїться брати теми, які ставить перед ним життя. Тому письменники опинилися на власному безgruntі.

Ще кілька слів про письменників, як громадян. Вважаю за обов'язкові слова: "Поетом можешти не бути, но гражданином быть обязан". Такий обов'язок мали майже всі наші письменники і поети в минулому і краща частина їх має в сучасній Україні. І насамперед за це їх ми тут підносимо! Але чому так мало їх тут? Чому, за

винятком трьох осіб, письменники і їх організація не виступили проти душителів ідеї культурного фонду ім. Шевченка? Мовчазність, яку виявили письменники і культурні діячі, є виявом грамадянської безвідповідальності.

Однією з найганебніших сторінок еміграції є безграмотність преси, дитячих підручників і т. д. Противників правопису 1928 року маємо не тому, що вони дотримуються іншого, а тому, що вони не знають і не хочуть знати жодного, а особливо в цій ділянці "пописуються" редактори асекураційної преси, в тому й деякі члени НТШ. Здається, обов'язок письменників — змагатись за культуру і при кожній нагоді підносити голос, виставляти партачів на світло денне. Відоме авторитетне ім'я поступово діяло б на мовних неуків. А так виходить, що мовчання — значить, згода.

А якщо й візьмемо хтось слово, то не підпишеться своїм ім'ям чи хоч літературним псевдом, а прикриється якимсь "горішком". Отже, немає відваги відкрито захиstitи літературний правопис. Розперезаний хам друкує в газеті "Народна Воля" різні пасквілі на письменників і цілу організацію. Так, наприклад, у фейлетоні "Письменники і гуси" ("Н. В.", 21. 1. 65 р.) якийсь Нечипір (напевне член НТШ, а може й тодішній голова) прирівнює письменників до гусей, які нічого не розуміють і вибирають своїм головою "не письменника і не поета, а лише критика і літературознавця". Так судить дипломований неук і хам. А письменники і ціла їхня організація все те мовчки проковтнули. Кажуть — зігнорували! Алеж пересічний читач "Народної Волі" вважає вашу мовчанку за згоду з "Нечипором". Велика кількість письменників є членами УРС і могли офіційно цю справу поставити перед головною радою УРС і вдарити по "Нечипорові" так, щоб аж пір'я від нього посипалось. Цим зробили б велику користь для всієї своєї суспільності. Вашому відважному голосові люди повірили б і підтримали б вас.

Естаблішмент тримається не дійсною силою, а нашим уроєним безсиллям, страхом — "якби чогось не трапилось". І це гальмує нашу протидію. Це неймовірна річ, що люди, живучи в вільному, демократичному світі вже чверть століття, не позбулись травми страху від сталінізму. Люди, опановані рабським страхом, не можуть дати нічого повноцінного для свого народу. Пора, нарешті, усвідомити себе вільними людьми.

Треба продовжувати наші найкращі традиції поривів і боротьби Шевченка, Франка, Лесі Українки, Михайла Драгоманова і відповідною своєю творчістю підтримувати сьогодні борців на Україні. "Завдання наших сучасних письменників укласти в свою творчість наші вартості духові, моральні, ідейні та мистецькі з глибоким розумінням історичного завдання та відповідальності. Пишемо ж не для "сьогодні", а для "завтра" і з яких "завтра" судитимуть — що мусіли, могли і що дали українські письменники "Великого ісходу" 1944-60 рр.". (Г. Журба).

П. С. Тільки тому, що немає належної критики сучасної літератури, примушений як читач ви-

З НОВІШИХ ВИДАНЬ "СМОЛОСКИПУ"

BUMERANG. The Works of Valentyn Moroz. Complete and unabridged.

Під такою назвою минулого року видавництво "Смолоскіп" уперше англійською мовою випустило повну збірку творів довголітнього в'язня Валентина Мороза. Передмову до видання написав проф. П. Герспер (Каліфорнійський університет).

Книга складається з трьох частин. У першій — власні твори Валентина Мороза, а саме: "Замість останнього слова", "Репортаж із заповідника ім. Берії", "Серед снігів", "Хроніка опору", резюме з твору "Мойсей і Датан", вірші із збірки "Прелюд", "Перший день". У другій — документи про переслідування, численні ув'язнення і судові процеси. Серед інших матеріалів другої частини — лист відомого українського письменника Б. Антоненка-Давидовича, що на власній шкірі зазнав поневірянь по сталінських "Гулагах".

В останній частині цього видання надруковано твори, присвячені В. Морозові, а саме: вірші І. Калинця, Г. Чубая, спогад А. Радигіна.

"ЗА СХІДНИМ ОБРІЄМ"

Під такою назвою видавництво "Смолоскіп" випустило передрук самвидавних спогадів Данила Шумука, в'язня численних тюрем і концтаборів.

Спомини про пережите охоплюють 27 років (1943-1970). Останньо, тяжко хворий і вичерpanий фізично, Данило Шумук перебував у Мордовських концтаборах.

Близько 30 років відсидів автор у тюрмах і концтаборах трьох окупантів України — Польщі, нацистської Німеччини і СРСР. Щиро і відверто оповідає Д. Шумук про свою участі в УПА, ув'язнення і тюремний побут, короткі часи на "волі", повстання в'язнів у Норильських таборах, про зустрічі з провідними діячами українського визвольного руху та інше.

Книга спогадів Данила Шумука захоплює серйозного і вдумливого читача. Вона допомагає осмислити глибину трагедії української людини воєнних і повоєнних років, складність боротьби проти минулих і сучасних катів-гнобителів України. Про твердість характеру самого автора довідуємося зі слів Валентина Мороза, який казав, що Данило Шумук — це людина, "...яка має бездоганну опінію в середовищі колишніх в'язнів..."

словлюватись з ряду питань, які в нормальних умовах не належать читачеві. Знаю, що в деяких місцях подано в мене невідповідно і може, нефахово та багатослівно, але тільки з чесним наміром того, кому не байдужі справи нашого культурного, громадського і національного життя.

I. Д.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ЗОІ КОГУТ В АВСТРАЛІЇ

Після повернення з Америки та Канади, де Зоя Когут мала понад 30 успішних виступів перед слухачами багатьох міст та мала стільки ж різних зустрічів з українцями, 23-го лютого вона мала подібний вечір, за тією ж програмою, що й за морем, в Ессендоні, біля Мельбурну, в Українському народному домі.

Вечір відкрив культуреферент громади п. Дм. Пирогів, привітавши поетесу та загадавши про її успіхи в Америці й Канаді.

Програма вечора складалася з нових і давніх поезій авторки, тематично добре підібраних і поєднаних між собою легкими переходами. Півтори години наша талановита авторка тішила слухачів своїми дотепними сатирично-гумористичними віршами з невеликим додатком і лірики. У своїх творах вона то гостро, то в легкий спосіб жартувала або висміювала вади нашої суспільності, такі типові для всіх континентів нашого розселення.

Вона спрітно зачепила навіть політичні події в різних країнах, не минувши і відомого Воторгейту, а потім перешла на важливі і менш важливі теми нашого життя: про жінок, чоловіків, людську байдужість до справ нашої культури, мови, коли багатство затуманює національну свідомість, почуття обов'язку. Одночасно торкнулась і подій на Україні, де по в'язницях гине цвіт українського народу, як Мороз, Плющ, Чорновіл та безліч інших.

Згадала Зоя і про байдужість нашої суспільності до своїх видатних братів у вільному світі, де в злиднях померли такі люди, як Осьмачка Багряний, Маланюк.

Крім творів, у яких авторка бичувала примітивізм і безголов'я серед значної частини нашої людності, вона висловила й багато оптимістичного про нашу дійсність як тут, так і на рідних землях, де на оборону мови та цілої нації стали сотні й тисячі свідомих патріотів.

Відомо, що недавно в Америці, заходами друзів Зої Когут, вийшла з друку двотисячним тиражем збірка її поезій "Кучерявий дим", яка під час її виступів уся була випродана, і мусили друкувати додатковий тираж, щоб дещо потрапило й до Австралії. До речі, Зоя Когут у цьому належить до щасливих авторів. Її перша збірка поезій "Культурні арабески" розійшлася протягом одного року.

Тиждень пізніше після цього вечора, 2-го березня, відбувся в Ессендоні черговий, 31-ий, літературний вечір, присвячений роковинам славної артистки Марії Заньковецької, де Дм. Нитченко прочитав доповідь "Марія Заньковецька в спогадах сучасників"; супровідні поезії, присвячені артистці (Панас Мирний, М. Рильський) читала артистка Ірина Залеська. Потім Зоя Когут познавала про подорож та виступи в Америці й Канаді, про численні зустрічі з письменниками, мистцями, громадськими діячами, про відвідування багатьох визначних культурних українських центрів та виставок.

B. Г.

Здоров'я

Про здоров'я треба дбати все життя — від дитинства до старості. Найвідповідальнішим за здоров'я людини вважається молодий вік. У народі часто говорять про "гріхи молодості", найбільше це стосується до зловживань, в наслідок яких іноді здоров'я залишається ушкодженим навіжди.

Найважливіше — зберегти здоров'я, бо надірване здоров'я не завжди можна відновити, а занедбану хворобу — спинити.

Досвід показує, що крім наукової медицини в окремих випадках багато допомагає медицина народня, зокрема в профілактиці — запобіганні захворюванням.

Ми давали й будемо давати на сторінках журналу важливі інформації та повідомлення з народної медицини, зокрема, відомості про засоби лікування, способи приготування ліків і вживання їх — перевірені в практиці та доступні кожному.

Для цього впроваджуємо в "Нових днях" окрему рубрику — ЗДОРОВ'Я. Просимо читачів надсилати відповідні матеріали до цієї рубрики.

Редакція

МЕД

Основними продуктами, що їх дають бджоли, є мед і віск. Квітковий мед дуже різиться за своїм хемічним складом від бурякового цукру. Бджолиний мед має близько 20% води, а решту 80% становлять сухі речовини, з яких 75% найпростіші цукри — глукоза і фруктоза, що здатні засвоюватися організмом без будьякого перетравлювання. Крім того, мед дуже багатий на ферменти (інвертаза, діастаза, каталаза, ліпаза та інші), які великий фізіолог І. П. Павлов назвав збудниками життя. Є в медові ще й вітаміни, гормони, різні мінеральні солі, дуже важливі для обміну речовин та розвитку організму.

Для того, щоб зібрати 1 кг меду, бджолам доводиться відвідати майже 10 млн. квіток, серед яких багато лікарських рослин, деякі властивості з них і переходят у мед. Досліджено також, що поряд з цим мед має речовини, які обмежують або й зовсім убивають в організмі хвороботворні мікрофи. Отже, найбільша цінність меду в тому, що він має лікувальні властивості.

З давніх часів застосовувався мед різними народами і для лікування легеневих захворювань. Так, народна медицина в СРСР для лікування легеневої туберкульози використовує бджолиний мед у комбінуванні з жиром ведмедя, борсука чи собаки.

У наш час досліди вчених науково обґрунтували лікувальні властивості меду, і він з народного засобу перетворився в лікувальний, який за порадами лікаря може з успіхом застосовуватися при багатьох захворюваннях.

Існує велика група вітаміну В. В цю групу

БДЖОЛИНА ОТРУТА

входить пантотенова кислота, що відіграє важливу роль в діяльності нервової системи і заходить внутрішньої секреції. Вона є в дріжджах, печінці, нирках, пшеничних та рисових висівках. Особливо щедрим джерелом цієї кислоти, а значить і вітаміну В, є бджолиний мед. Очевидно, тому має він таку цілющу силу.

Звичайно, мед не є універсальним лікувальним продуктом, як про це гадають. Та все ж буде корисно усім, особливо людям фізично та розумово перевтомленим і ослабленим, щоденно вживати (найкраще за деякий час до сніданку) по 1-2 столові ложки меду, розведеного в холодній воді. Дуже корисний мед для дітей, організм яких у своєму розвитку особливо потребує тих речовин, на які багатий мед.

Крім технічного застосування, віск, як і мед, має важливі лікувальні та інші дивовижні властивості, що успішно використовуються людиною з давніх давен і до наших днів. Скіти, що кочували в Причорноморських степах, використовували консервуючі властивості воску для бальзамування трупів своїх царів та інших знатних державних людей.

Великий таджицький вчений середньовіччя Ібн-Сіна (блізько 980-1037 рр.), за яким в історії світової науки закріпилось латинізоване прізвище — Авіценна, у своєму "Каноні лікарської науки", що служив підручником для лікарів світу понад 500 років, описав багато лікувальних рецептів, до складу яких входить віск. Не зважаючи на те, що його рецепти із застосуванням натурального бджолиного воску були розроблені і написані майже тисячу років тому, вони не втратили свого значення і в наші дні.

У стародавніх руських рукописних медичних посібниках згадувалось, що "воск смягчает вся болячки и на тяжелость трудея пособляет... жильы и раны отмягчает". У сучасній народній медицині Прикарпаття дуже успішно застосовується натуральний віск для лікування невродженної глухоти.

Взагалі різні автори розробили безліч рецептів із застосуванням воску при виготовленні кремів для різних косметичних потреб. К. Апініс (1930 року), наприклад, запропонував спеціальний рецепт для виготовлення мастила проти зморшок обличчя, до якого входять такі компоненти: білого воску 30 г, меду 30, соку цибулі 30, соку білої лілії 30 г. Усе це нагріти в глиняному посуді на легенькому вогні до розтоплення воску, після чого суміш безперервно помішувати дерев'яною лопаточкою до охолодження. Одержані мастилом натирали обличчя ввечорі і ранком, після чого маленьким шматочком тканини мастило стиравається.

Вважають, що цей засіб не тільки оберігає обличчя від зморшок, а й усуває ті, що вже були.

Дуже важливою властивістю воску в практичному його використанні є те, що він не знає ніяких змін при зберіганні навіть протягом століть у найнесприятливіших умовах. Траплялись знахідки воску, який пролежав сотні років у землі і не зазнав ніяких змін. До того ж не втратив своїх специфічних властивостей.

За даними всесоюзного перепису, в Радянському Союзі нараховувалось кілька десятків тисяч чоловік віком 100 і більше років. Детальніше ознайомлення показало, що більше половини старожилів країни становлять пасічники. Щодо причин довголіття людей, котрі мають справу з бджолами, висловлюються різні припущення. Одні вважають, що довголіття пасічників зумовлюється чистотою повітря на пасіці, другі — що бджолярі споживають багато меду, треті — що пасічники більше ніж будь-хто інший з'їдають меду з обрізків, одержуваних при його розпечатуванні і т. д.

Однак жодне з цих тверджень не можна вважати істинним, бо, наприклад, садівники чи лісоводи дихають повітрям не менш чистим, а меду пасічник споживає не так уже й багато. Справа, мабуть, у тому, що специфіка й особливості роботи та життя бджолярів, порівняно з людьми інших спеціальностей, чимось відмінні. Пасічники систематично, протягом усього життя одержують єдині і постійні ліки — бджолину отруту. Вона, можливо, і є найважливішим стимулятором довголіття. Авторові цієї статті доводилось зустрічати чимало людей, які в молодому віці хворіли на порок серця, в результаті чого виникало постійне опухання ніг тощо. Але як тільки ці люди бралися за пасічництво, недуга поступово зникала, а згодом чоловік і не відчував, з якого боку в нього знаходиться серце.

Лікувальні препарати, виготовлені з бджолиною отрути, успішно застосовуються для лікування ревматизму, радикауліту та інших хвороб. На жаль, ще не розроблена досконала методика одержання бджолиної отрути, можливості у виготовленні лікувальних препаратів з неї поки що дуже обмежені, і доводиться лікувальний продукт одержувати безпосередньо від бджіл, тобто шляхом ужалення.

Спеціялісти-медики розробили методику ефективного лікування ревматизму з допомогою ужалень. А в одній із клінік міста Одеси навіть опрацьований спосіб лікування бджолиною отрутою людей, хворих на бронхіальну астму. Для цього рекомендується у певній послідовності та у визначеній кількості приймати безпосередньо ужалення бджіл у шию та верхню частину грудей.

Вдаючись до лікування бджолиною отрутою, необхідно спочатку звернутись за порадою до кваліфікованого лікаря. Самодіяльність із застосуванням бджолиної отрути може дати протилежні наслідки.

Слід також пам'ятати, що бджолина отрута виліковує не від усіх хворіб. Так, при туберкульозі, діабеті, склерозі судин, венеричних та інших хворобах бджолина отрута шкідлива і її вживати не можна.

М. К. ШЕВЧУК

"НОВІ ДНІ", квітень 1975

ЯК ЖІНКА ВИТЯГЛА ЧОЛОВІКА З ЯМИ ЗАБУТТЯ

(Відвідини в меценатки-десятитисячниці УНІГУ Юлії Децик)

Буфalo, Н.И. — Питання, як довго жінка може оплакувати втрату свого чоловіка, — маєть, має стільки можливих відповідей, скільки є вдовиць на світі... Одна погоджується з сумним і невідворотним фактом за рік, друга — за п'ять літ, ще інша — за десять.

80-річна громадянка в Буфalo, Н.И., Юлія Децик щодо цього належить до рекордисток. Хоч від смерті її чоловіка, бл. п. Степана Децика, минуло 40 літ, удовиця Юлія на згадку про нього заходиться таким риданням, як наче його поховано щойно вчора...

...У своєму другові життя вона любила і далі любить чи не більше, ніж його самого, — його ідею, його ідеалізм: працю для рідної громади, боротьбу за національне й соціальне визволення свого народу... В Буфalo Степан Децик заснував "Січ", був співзасновником Федерації українців Буфalo, головою допомогової організації "Гайдамаки", заклав 4-ий відділ Українського робітничого союзу, був співзасновником 11-го відділу Організації оборони України, влаштовував громадські віча, а в тому й протибільшовицькі, в справі голodomору і переслідувань в Україні. Всюди був він — франківський каменяр і добровільний "раб волі" свого народу.

Коли народжена 22 листопада 1894-го року в Кульчицях, на Самбірщині, Юлія Попель-Олеськович у липні 1918-го року вийшла заміж за старшого від неї на 15 літ Степана Децика, її життя, як дружини громадського діяча, об'єктивно не було встелене рожами, але суб'єктивно — було, бо рожі цвіли в її серці. Хоч треба було виконувати обов'язки матері, ще й перебрати деякі додаткові, пов'язані з громадською працею чоловіка, — 26 літ подружнього співжиття промайнуло, як одна мить. Раптом прийшов жорсткий кінець: 10-го грудня 1944-го року Степан Децик несподівано помер, залишивши дружину Юлію з двома малими дочками.

Овдовіла Юлія мусіла братися до такої заробіткової праці, яка траплялася.

Праця була важка, але труднощі компенсувалися її забуванням в душевних зустрічах з ним, почерез фронти буття: зі своїм Степаном, як із живим, розмовляла в час праці, у нього шукала порад, як виховувати доньок і взагалі, як її у житті бути.

...Стрілою летіли роки і десятиліття. Обидві доні давно повиходили заміж, навіть третя генерація вже збудувала своє родинне гніздо. Вдова Юлія, вже півтора десятка літ на емеритурі, далі живе своїм міражним духовим життя, і поступає так, як їй у снах-розмовах радить її незабутній чоловік: вона ктиторка Церкви св. Івана Хрестителя, платничка національного датку УККА, меценатка Енциклопедії Українознавства.

Коли під кінець минулого року преса принесла вістку, що "звичайна, некваліфікована робітниця

Юлія Децик зложила 10.000 доларів на Український науковий інститут у Гарварді" — підкреслювання цієї звичайності, некваліфікованості створювало занадто вже звичайний образ.

Тим часом відвідини Юлії Децик в її домі виявили самі *незеичайності*: замість утомленої працею й віком нас привітала бадьора, граційна в руках дама з інтелігентним виразом лиця. У тембрі голосу і поставі господині, шляхтянки з відомих Кульчиць, якої родинне дерево одною відгалуззю сягає до родини письменника Юрія Федъковича, бринять нотки матріярхальної давнини. Пані Юлія завжди була за зрівняння прав жінки у громадському житті. Вона завжди мала твердий погляд — навіть на справи, які годиться сприймати згідно з традицією. Наприклад, у справі вінків на могилу небіжчиків.

— Навіщо видавати великі суми грошей на квіти, які за день-два зів'януть? Чи не краще дати ті гроші на якусь ціль, як "неув'ядний вінок"? Я завжди так робила.

Для репортера такі слова були слушним часом для генерального питання:

— Ви, очевидно, так зробили і в випадку своєї пожертви 10.000 доларів на Український науковий інститут у Гарварді?

Наша співрозмовниця хвилину думає, а потім каже:

— До деякої міри — так... Але в цьому випадку рішив страшний сон, який я мала...

— Мені снилося, що мій чоловік упав у гробу яму і не міг з неї видістатися навісіх. Він зводив до мене руки, щоб я допомогла йому, але як було допомогти?...

На тому я пробудилась і стала думати: та не-вже й справді я не можу йому допомогти? Я ж маю заощаджених 10.000 доларів. Я віддам їх на українську науку — нехай мій Степан не пропадає забутий в ямі гробу, тільки живе у списках жертвовавців науки доти, доки житиме українська наука й українська справа!... А як настає день, я покликала їх (вказує на присутнього секретаря ФКУ — Степана Шепелявого) і зложила їх даток на Український науковий інститут в Гарварді...

— А діти і внуки, — запитаю я, — не покоряли вам, що ви дали гроші на УНІГУ, а не їм?

Пані Юлія аж розсміялася:

— О, якраз навпаки: хвалили мене і гратулювали мені за такий мій вчинок...

І це ще один доказ на славу пані Юлії — дуже добре виховання її дітей.

Побажаємо пані Юлії, якій щойно стукнуло вісімдесят, багатьох і благих літ та кріпкого здоров'я, щоб викинула паличию-супутницю "а то-щатах... I підписуємося обома руками під іменем буфальського збирщика на ФКУ Степана Шепелявого, який у своїй статті в "Свободі" помістив як жертвовавців, не саму пані Юлію, але й її

БІБЛІОТЕКИ ПРЕЗИДЕНТІВ США

Сполучені Штати Америки за час свого майже 200-літнього існування мали 38 президентів. Від першого президента Джорджа Вашингтона майже всі вони, як тільки кінчався їхній термін, забирали з собою все листування, документи та всі інші папери, пов'язані з працею президента. Рідня деяких президентів, у часи фінансових труднощів, більше в ранні роки держави, продавала важливі папери збирачам сувенірів, міняла на потрібні речі, а решту викидала чи палила.

Першим президентом США, що вирішив зберегти всі президентські папери і документи, був Франклін Д. Рузвельт. Він заплянував побудувати президентську бібліотеку й у ній зберегти все, що було пов'язане з його життям. Усі президенти, що були після нього, ніби за традицією, створили бібліотеки-музеї свого імені. Тепер у США є бібліотеки таких президентів: Франкліна Рузвельта, Герберта Гувера, Гаррі Трумана, Двайта Айзенгауера, Джона Кеннеді та Ліндана Джонсона. Усі згадані бібліотеки-музеї побудовані в містах, де народилися чи жили президенти, на кошти, зібрани з пожертв своїх прихильників. Як тільки будови бібліотек-музеїв були закінчені й устатковані, фундації, що ними опікувалися, передавали їх державі. Тепер всіма ними опікується Бюро Національних Архівів, і їх проголошено національними історичними місцями.

Президент Герберт Гувер служив і на інших постах. Президентом він був від 1929 до 1933 року — під час економічної кризи, безробіття, голоду й холоду. Він не був популярним у народа президентом. Найбільший вклад дав він тоді, коли очолював допомоговий комітет Європи під час Першої світової війни та як секретар торгівлі за різних президентів. У його президентській бібліотеці і в Вест Бренчі штаті Айва, уміло показано життєвий шлях цього непересічного американця. Герберт Гувер народився в родині бідного коваля і рано лишився сиротою. У Вест Бренчі, побіч бібліотеки його імені, стоїть маленька хата, де він народився. Через дорогу — батькова кузня, а неподалік — церква, де він малим молився. Усі будови, до яких вступ вільний, мають провідників. Недалеко в паркові, що навколо бібліотеки

незабутнього покійного чоловіка — Степана Децика. Це буде перший такий даток на ФКУ у сорок літ після його смерті!...

І це ніяка фантазія і ніяке перебільшення: то він із засвітів спонукав свою дружину до цього княжого датку.

**

Скільки наших, гідних вічної пам'яті, небіжчиків ждуть, щоб їхні рідні пожертвою на добру українську ціль витягли їхні імена з "ями забуття" — до вічного життя в табелях меценатів цих шляхетних установ і побудов?!

О. ГАЙСЬКИЙ

і є частиною заповідника, в тіні дерев могили Г. Гувера і його дружини.

Президент Гаррі Труман став президентом після смерті Рузвельта, коли війська Америки бились в Європі й Азії проти Німеччини й Японії під час другої світової війни. Він дав наказ кинути на Японію атомові бомби. Після війни, за його президентства, були часи відбудови Європи, створення Організації Об'єднаних Націй, корейська війна, бльокада Берліну та інші події. Все це відповідно висвітлене для відвідувачів у бібліотеці-музеї Гаррі Трумана в місті Індепенденс у штаті Міссурі. До устаткування двоповерхової будови доклав багато труду сам Гаррі Труман, де він постійно працював аж до своєї смерті в грудні 1972 року. Похований Труман у дворі за бібліотекою. Кілька кварталів від бібліотеки — дім, де жив Труман, а тепер і далі живе його дружина.

Найімпозантнішим із згаданих місць президентів є центр Двайта Айзенгауера в Ебеліні, штат Канзас. Двайт (Айк) Айзенгауер за другої світової війни очолював війська союзників в Європі. Він був 34-им президентом США впродовж восьми років. Центр Айзенгауера складається з чотирьох будов: з дому, в якім він жив з батьками та п'ятьма братами, музею, бібліотеки та церковці, в якій похованій. Замикає коло цих будов п'ять пам'ятників — стоячих плит, на яких описано життєвий шлях генерала і президента Айзенгауера.

У кожній такій бібліотеці є велика авдиторія, де щогодини висвітлюється фільм про життя і діяльність президента.

О. К.

НАЙКОРОТША РЕЦЕНЗІЯ

Один музичний критик написав таку рецензію на концерт співачки:

"Панна Н. виступила вчора в залі Музичного товариства зі своїм концертом пісень і арій. Пощо?"

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ; критичні зауважи з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Нехай це буде Вашою амбішією. Догогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

ЩО Я БАЧИВ НА СОЛОВКАХ

Від редакції. Автор цих спогадів Трохим Му сійович Грінченко народ. 1891 р. в селі Хижинці на Київщині. Як офіцер воював на фронтах 1-ої світової війни. Був делегатом на Другому військовому з'їзді в Києві 1918 року. Звідти, за порадою Симона Петлюри, не повернувся в царську армію, а подався на рідну Звенигородщину помагати в організації там Вільного Козацтва. побував під арештом російських червоноармійців у 1920 році в Лисянці. У 1929 році його знову склепено і після тортур вислано на Соловки, звідки опісля мав щастя вирватись. Тепер живе на еміграції. Спогади його подаємо з незначними скороченнями.

У 1919 році 8 березня загін червоноармійців прибув у Хижинці, зібрав на сходку селян і наказав їм негайно здати чималу кількість збіжжя. Селяни сказали, що й за два роки не назирають такої кількості зерна. Тоді загін прилюдно розстріляв на вигоні в Хижинцях кількох заможніших селян, в тому ж Оксена Лавріненка та його брата Михайла. Багатьох хижан вивезли до тюрем, з ними потрапив і я.

Це був тільки початок. У друге я був арештований у 1929 році, сидів в Уманській тюрмі під різними тортурами шість місяців, а потім був вивезений на Соловки на 10 років (концтабір примусових робіт). На останньому допиті нагадали мені майже всю нашу історію, починаючи від князя Володимира і кінчаючи Центральною Радою та Петлюрою. Не забули й моїх небіжчиків, діда та прадіда, поставили мені обвинувачення: агітація проти радянської влади і петлюрівський "бандитизм" (статті 58-10 і 59-3). Ставили в таку удосконалену бочку, що там будеш стояти, а голови не повернеш ні праворуч ні ліворуч і не схилиш вниз. Відкривають кран, що аж під стелею, і з нього вода капає просто на серед голови.

Після цього страшного знущання нас 185 мучеників викликали на етап і перевезли до Києва в Лук'янівську тюрму, де нас потримали днів п'ять, поки звезли з інших тюрем таких самих контрреволюціонерів, як ми. — 1327 душ. Це був етап на Соловки. Завантажили нас у століпінські вагони, дали кожному по кусочку хліба та соленої риби. Після тієї соленої риби захотілося випити хоч краплину води, якої в потязі не було.

Із кожного вагона було чути крики: "води! води!... умираю..." Конвойні глузливо відповідали: "Что, нажрался! воды захотел, приедешь в Соловки — там белые медведи напоят!" На другий день "архангели ГПУ" стали розносити по вагонах воду, щоб у такім місті не було чути крику та плачу. А це було місто Ленінград.

Через кілька днів нас привезли в м. Кемь. де нас випустили з вагонів і лавою в чотири ряди

Трохим Грінченко

погнали на Попів острів і такою ж лавою поставили на березі. Була осінь, падав дощ із снігом, і ми там простояли, мабуть, 3-4 години в грязюці, в воді, обмоклі, кепсько зодягнені, бо ніхто з нас не зінав з часу арешту, що нас везуть на Соловки на прощу. Один з червоноармійців сказав нам, що має прибути начальник табору Курилко, і коли він скаже "Здравствуйте, заключенные!" — всі як один мають крикнути "ЗДРА". Через годин яких три з'явився очікуваний Курилко і крикнув оте "Здравствуйте з/к!" Ми крикнули "здра", але не всі разом і не голосно, бо як же ж його крикнеш, як зуб на зуб не попадає. всіх від холоду пропасниця трусила, та й були дуже зморені. Тоді Курилко нас так привітач триповерховим матом, що хто те чув та ще після тієї лекції, яку він нам прочитав, дехто хті кидатись у море, щоб позбутися цього знущання. Але отець Андрієвський, що був серед нас, підтримав своїм святим словом слабодухів. Стояли ми в тій такі грязюці ще годин зо дві, такий був наказ Курилка.

Потім нас завели в якийсь будинок над морем оббитий дошками, де нас і розмістили на ніч. Ніхто не міг заснути, хоч і були дуже зморені. Більше гуляв по всьому будинку. Ми збивались... гуртки, лягали один побіля одного і так зігрівались. На ранок погнали нас завантажувати дрова на пароплав. З нами поводились куди гірше, ніж

у татарській неволі, де кому довелось закоштувати приклада або дрина (кій).

Вернуся знову до Попового острова. Після холодного барака нас розмістили в тепліших бараках, видали по 300 грамів хліба та дали по мисочці якоїсь баланди — борщ не борщ і суп не такий. Гонили нас майже два тижні на різні роботи, а опісля розбили за статтями: хто мав 58-10, усіх відправили на Соловки пароплавом "Гліб Бокій". Хоч від Кемі до Соловків було яких 60 кілометрів, то хто цю віддалу проіхав, надовго лишиться йому в пам'яті. Бо як прибули на Соловки і конвоїри скомандували "вихаді", то мало хто міг сам вийти, щоб його не підтримувати, а особливо жінки. Були між нами й мертві. Коли ми вивантажились, нас оточив караул червоноармійців та розподілили по ротах, яких на Соловках було тоді 18. Я потрапив у 13-ту роту, яка містилась у конюшнях, складах та по соборах. В роті було до 12.000 душ. Мене й інших "ворогів народу" помістили в соборі на другім поверсі. На середині, де колись ченці молились Богу, площа була розбита на 8 камер-кімнат і в кожній камері містилось 120-200 чоловіка. Сиділи під замком. Сюди приносили нам їжу, тут же в камери стояла параща, куди, як там казали, ходили "позивати Сталіна".

Це називався карантин, що в нім ми позинні пробути два тижні. Днів через п'ять люди почали захворювати на тиф. Майже кожного дня з кожної кімнати брали 5-6 хворих на тиф і відвозили в "лазарет", що так тільки називався, а справді був звичайним ізолятором, де нещасні без жодного медичного догляду гинули, як мухи. Кожного дня вмирало 200-300 душ. Гробокопи зносили або кіньми звозили їх у завчасу викопані ями довжиною 30-40 метрів, кидали, на якийсь мотлох, голими один на одного, посыпали вапном і так мучеників ховали. Потім те місце маскували пеньками та всяким хмизом, щоб назітв не було видно сліду, де спочивають мученики — сини України, що боролись за святу пращу. Ніхто не знатиме, де їх так поховано, крім хіба таких свідків, як я. Спіть же, славні лицарі-старшини: Бобрік, Шандрук, Діденко, Потато-чич, Сокуренко та Павловський! Вічна вам пам'ять. нехай вас заколисують соловецькі сосни. Нас, хто лишився живий і не хворів тифом, перезели у 18-ту роту і стали ганяти на різні каторжні роботи, а найчастіше на лісозаготівлю.

Зробили медичний огляд, здоровим поставили категорію 5 і 4, а хто мав яке тілесне ушкодження або грижу (пропуклину), — категорію 3. Для п'ятої і четвертої категорій норма була напізати 7 кубометрів дров і знести в один штабель, а третя категорія — три кубометри. Такої норми майже ніхто здоровий не міг виконати, бо це було різати з пня, а ходити по лісі й шукати бурелому, там різати і зносити в одну купу по снігу — метр і більше глибиною. Для тих, хто мало зробив, придумали таку кару: роздягають біполаху до близини, босого змушують вилазити на самий вершок сосни і там кричати: "Я філон, работать не хачу" (філон — ледар). Так бідна жертва кричить поки й не вмре, бо соловецькі вітри — це

M. ПІДРІЗ

РАКЕТА

Безкрилий птах, лети стрілою
В блакитну неба височінь,
Неси у космос із собою
Прогрес науки поколінь.

Від ра�ала-списа із каміння —
З прайсторичних тих часів
Нуртує поступ і уміння...
Мов океан без берегів.

Нові досягнення науки,
А в ній і атом, як рушій,
Нові радарні дужі руки —
Складний механіки водій.

І немов фантазія, мов мрія,
Немов у небі метеор,
Мов чудотворна сила-мрія, —
Ракети вправної мотор.

І ні законам вже тяжіння
Не зупинити вільний рух,
Ні силам космосу-проміння
Не подолать науки дух.

Нішо не спинить вже ракети
В незнану вічність вічний путь.
Бо шлях вперед і силу лету
Науки генії ведуть.

щось страшне, а до того й мороз своє діло робить. Упаде людина з сосни, як спіле яблуко, і тут його в снігу і заривають. Бачив я ще такі випадки: якомусь там конвоїрові сподобається на таборикові одяга чи чоботи хромові. пальто чи штани сукняні сині (а старшини такі носили з дому). Що ж такий конвоїр придумує? Кличе всіх чещасних роботяг до себе й каже: бачите — он гора, там ліс, а там галівина, скрізь можна ходити, а хто перейде за вказані зони — на місці буде застрелений. Звичайно, ніхто й не думає за зону переходити. Тоді такий конвоїр покличе намічену жертву й каже: іди в той ліс та вирубай мені вудлице, хочу трохи риби наловити. На Соловках є 420 озер і в кожнім повно риби. Жертва не знає наміру конвоїра і виконує його наказ. Не встигне ще переступити заборонену зону, як стрілок уже його застрелив. Здіймає з нього все, що йому подобається, а тіло вбитого так і залишає в корчах. Я думаю, там і сьогодні можна здібати багато кісток. А найбільше таких випадків було на командировці Амбарная в глухому лісі, вона є поодаль від інших командировок — кілометрів за 15. Такі розстріли доконувались, мабуть, з наказу "Кремля" (тут це місце, де було управління Соловецьких таборів). І ті, що доконували таких звіrstv, не відповідали перед таборовою адміністрацією. А загалом роз-

ПЕНСІОНЕРИ ІДУТЬ ДО ПОЛЬЩІ

Понад шість тисяч американських громадян польського походження, що перебувають на пенсії, живуть тепер у Польщі. Більшість із них прибула до Сполучених Штатів дітьми і тепер, на старість, вирішили повернутися до Польщі. Причин, що спонукали їх повернутись до Польщі, кільканадцять. Однією з головних є те, що в Польщі на пенсійні чеки, які пересилаються їм безпосередньо урядом США, можуть жити набагато краще, ніж у США. Подружжя, що отримує двісті доларів місячної пенсії, у Польщі (в заміну) дістає 12 тисяч злотих. Міняючи пенсійний чек у банкові, пенсіонер дістає 80% чека готівкою — злотими та 20% вартості чека — купонами, за які можна придбати всі закордонні товари, що їх не продають за злоті, у спеціальних крамницях для чужинців.

Стрілювали майже по всіх командировках: у Кремлі, Філомоново, Секірна, Овсянка, Голгофа, Саватьєво, Стара Сосновая, Ново-Сосновая, Айзерная та Амбарная. Розстрілювали пізно вечорі. Виконавцями були переважно начальники командировок.

З 1930-го на 1931-ий рік становище З/К трішки змінилося настала "відлига". Справа в тому, що про той страшний терор та розстріли, які були на святих Соловках, промінь правди став пробиватись не тільки по всьому СРСР, а й за кордон. Сталося так, що один старшина (прізвище його не пригадую) задумав утекти в Фінляндію — до неї від Соловків — морем — приблизно 80-90 кілометрів. Місцевість цю він знов дуже добре, бо тут воював з більшовиками. Добрав собі вісім одчайдушних хлопців, самих українців. Одного вечора вони несподівано вскочили в помешкання охрани, накинулись на двох вартових, забрали в них рушниці, військовий одяг, а їх пов'язали, те саме зробили і з іншими вохрівцями (воєнізована охорона), забрали амуніцію, шинелі та шапки, одяглись як бійці НКВД, сіли на карбус-човен і майнули просто на Фінляндію, перейшли кордон. Фінляндські патрулі заарештували втікачів, зробили допит і пустили на волю. Той самий лицар-старшина за кордоном написав книжку під заголовком: "Соловки — острів смерті і тортуру".

Щоб скинути з себе цю ганебну пляму, ОГПУ і Сталін призначили слідчу комісію, що мала на місці це діло розглянути. Приїхало цієї комісії чоловік 20, на кожну командировку по два й три чоловіки, та стали кожного питати: як з вами поводився начальник вашої командировки та як — начальник табору і вохрівці?

58-а стаття мовчала, бо ми не знали, що то за допити. Зате тридцять п'ятники, що на них НКВД не звертало уваги і що не боялися НКВД, говорили всю правду. Комісія казала їм писати заяви колективно й індивідуально. А що вони були здебільша неписьменні, то нас заставляли писати їм, а той, для кого написано заяву, мав розписатись або поставити хрестика. Та комісія за два чи три дні закінчила своє розслідування. Наши таборові начальники пощезали з обрію, на їхнє місце прибули нові. Ми назвали цю подію Соловецька революція, нам стало жити легше. На Соловках ходили чутки, що декого розстріляли. деякому дали 10 років ув'язнення. А в дійсності було так: усіх їх перевели на материк, а розстріляли невинних стрілочників. Сам я бачив, як вели партію на розстріл, а це було на Секірній горі. Хто ж то були за люди? Священики, старшини, учителі та сектанти, які не хотіли служити мамоні, а цілими днями у лісі молились Богу. Між ними був і горезвісний Курилко. Чому його розстріляли? — Він був офіцером царської армії, в ранзі прaporщика, то може за це і його зарахували в число святих...

У 1932 році на Соловках чомусь раптово не стало хліба та інших продуктів, що доставлялись на острів. Люди почали голодувати, перебива-

лися хто чим міг, збиралі ягоди, ловили рибу і так перебивали голод, а "соціально-блізькі", як їх НКВД називало, — розбійники та грабіжники вешталися юрмами по лісі, ловили людей, убивали, розкладали вогнища, різали з убитого, що кому подобалось, смажили на вогні і справляли тризну. Таборове начальство хоч нібито й робило щось проти цього, але — тільки про людське око, бо їм, мабуть, набридли щоденні розстріли, то й були раді, що таборовик таборовика єсть. Видно це було з того, що ловили цих людів, садовили в ізолятори, а потім знов випускали на волю, а коли б це, боронь Боже, зробив котрийсь, що має 58-10 статтю, — зразу розстріл.

Нас на Соловках ув'язнених було 32.750 душ, а живих лишилося 10-12 тисяч .решта полягала там від куль, тортур, тифу та голоду та не без того, щоб якась часточка і врятувалась на свободу.

Наприкінці моого оповідання звертаюсь до шановних читачів: може я зробив якусь помилку, неточність у даті чи імені, то прошу пропошити або поправити. Бо минув відтоді шмат часу і не все держить пам'ять. Про Соловки в'язні склали багато пісень, але вони здебільша гіркі як полинь. як безпросвітне горе таборового в'язня.

Перемога правди

(Закінчення з 4 стор.)

С. Я переклав українське прислів'я: сміється той, хто сміється останній. Очевидно, президент хотів, щоб я забрався геть, отримавши запропоноване мені однорічне відшкодування — таке було рішення призначених трьох арбітрів. Коли я відмовився прийняти цю "подачку", мене позбавили платні, не чекаючи вироку суду.

К. Три роки без жодної платні!

С. Так, майже три роки без заробітку. Що-правда я мав деякі невеликі гонорари за підручники й за статті, як також за редактування.

К. За те ніхто не проживе тепер.

С. Мій син і моя дружина мене добре годували, продовжували сплачувати хату, купували для мене нові книжки, потрібні для наукової праці. Щоб забутися від моральних страждань, спричинених альбертською кривдою, я поринав по вуха в дослідницьку працю та в літературну творчість. Працював по 16 годин на добу, дуже багато написав, дещо й більш світ побачило.

К. Будь ласка, назвіть найголовніше.

С. У рік шаленого наступу на моє існування вийшла з друку моя восьма збірка "Мудроці мандрів" (1972) — враження з подорожі навколо світу. У рік тріумфу альбертської кривди побачила світ моя книжка "Козак та Амазонка" (1973) — враження з подорожі по Південній Америці. У рік найбільшого морального страждання, коли я опинився в трикутнику смерті, коли зі мною залишилась єдина незнищєна ВІРА, вийшла у світ моя суто канадська збірка поезій — "Завойовники прерій" (1974), двомовне видання: поряд оригіналів уміщено англійський переклад Р. Моррісона, австралійського поета.

К. Кожного року — нова книжка! І в такий час, у трикутнику смерті.

С. Інакше й назвати не можна. Мене позбавили платні. Хотіли вбити не лише морально, а й фізично. Коли я подавався до якогось іншого університету, негайно надходила туди інформація з перебільшеними, перекрученими відомостями про мене. І ті, що знали мене з наукових публікацій, що справді хотіли взяти на працю, були так заскочені, що боялися брати (іхні президенти й декани радили їм почекати до вирішення справи).

К. А справа затягувалась. Усе таки Ви — завойовник! Сміється той, хто сміється останній... Що ж виходить у рік тріумфу канадської, стolicної правди?

С. Цього року вийде у світ другий том "Західноуканадського збірника" — видання Осередку НТШ на Західну Канаду, якого я тепер обраний головою. Я впорядкував цей збірник. Перший том вийшов у світ ще 1973 р. за моєю редакцією.

К. У рік "тріумфу" альбертської кривди?

С. Поряд кривди, що може тріумфувати, завжди живе безсмертна правда. Наше завдання — допомагати правді, що має перемогти. Правда була навіть в Альберті в той рік...

К. Цікаво! А що ж вона зробила?

С. Міністерство культури провінції Альберти визнаючи вклад українців у розбудову Канади, дало тисячу долярів на видання першого тому "Західноуканадського збірника" (1973), а цього року — дві тисячі на видання другого тому. В обох книгах — статті про українських поселенців у Західній Канаді. Провінціяльний уряд Альберти багато допомагає іншим українським організаціям.

К. Названі книжки — це ще не все?

С. Щойно скінчив приготування до друку своїх вибраних поезій у французькому перекладі Рене дю Гара. Збірка, правдолідібно, вийде у світ цього року. Здав до друку приготовану антологію української поезії в Канаді — видаватиме "Слово", що також дістало кілька тисяч грошової допомоги від альбертського провінціяльного та федерального урядів. Четвертим виданням вийшов у світ мій підручник *Conversation Ukrainian* (1973), а тепер з'являється п'яте видання підручника *Ukrainian for Beginners*. Я маю інші приготовані до друку машинописи: перший том філософських творів Г. Сковороди в сучасному мовному різновиді, англомовний довідник з української літератури, анатована бібліографія підань з української мови, переклад сучасною мовою "Віршів на жалосний погреб Конашевича-Сагайдачного", *Standard Ukrainian Grammar* — мій шостий підручник (університетського типу)... Курс літератури ХХ ст.... А тепер починаю працю над історією української літератури в Америці й Канаді, для написання якої отримав я цього року наукову стипендію від Міннесотського університету — з іміграційно-дослідницького центру...

К. А тепер скажіть про ті довірочні документи. Що то за птиці?

С. Навіть не птиці. Комахи! Зробили з мухи слова. Тогочасний голова слов'янського відділу поставив мені вимогу, щоб я, до речі, найстарший у відділі, написав довірочну опінію про одного кандидата на постійну працю (тенюр). Я відмовився. Тоді він удруге звернувся до мене, вже на нараді відділу, запевняючи, що всі отримані довірочні опінії, після обговорення кандидата на постійну працю, будуть (у згоді з приписами конфіденційності, чи пак довірочності) спалені. На отриманому бланку стояло виразно: висловте відверто Вашу думку й т. п. Я написав дуже відверту й негативну опінію. За набутою звичкою, я вживав точні й відповідні слова, бо слово — це також моя зброя. Отримавши від мене довірочну негативну опінію, тогочасний голова дістав від іншого професора українського роду — хто знає, якими заходами — дуже позитивну опінію про кандидата на постійну працю. Минув рік — і з'ясувалося, що тогочасний голова слов'янського відділу не тільки не знищив моєї довірочної опінії, що прилюдно обіцяв, а зберіг і виставив оту мою довірочну опінію як обвинувачення мене в необ'єктивності. І тогочасний президент університету радісно прийняв це обвинувачення. Між іншим, цей останній не мав права навіть читати

оту мою довірочну опінію, призначену лише для приймальної комісії.

К. Так Ви тепер маєте право судити їх обох за порушення принципів конфіденційності.

С. Верховний Суд Канади вже засудив їх своїм вироком, одностайно стаючи по моєму боці. *Fiat justitia, et pereat mundus!* Сподіваюся, Ваші складачі й коректор цього разу не зроблять друкарської помилки.

К. Хіба ми щось таке вже зробили?

С. Треба визнати, що останнім часом коректа в "Нових днях" добра, але в моїй статті "До історії слова 'Славутич'" ("Нові дні", ч. 247-248, стор. 23), серед багатьох інших помилок, було *Dum spiro — spiro* замість правильного *Dum spiro — spergo!* як то сказав ще Овідій, проходячи українською землею.

К. Пробачте нам. То було 1970 р., в найкритичніший час "Нових днів", коли через торонтонську кривду ми змушені були перенести видання журналу до Детройту. Тепер і в нас перемогла правда... А що то за побічні й несуттєві закиди, про які Ви згадували?

С. Це справа гумористично-трагічна. Без Мартина Задеки нам не обійтися. Один (тепер уже немолодий) український поет, якому я ще у Філadelphії поправляв його зелені вірші (і за це отримував подяки не лише від нього самого, а й від його батьків) прибув до Едмонтону, здається, 1965 р., щоб отримати магістерський диплом. Коли я принагідно бував на сході США, його батьки, до речі, солідні, як і всі батьки, люди, просили мене: "Допоможіть нашому одинакові статі на ноги — так, як Ви допомагали йому стати поетом. Може й українку знайдете йому там в Українській Канаді, а то все одружується з чужинками, а потім розводиться..."

К. Славутич у ролі свата! Мабуть, попили горілки...

С. Даруйте, чи пак пробачте, я ніяк не можу звикнути пити справжню й чисту оковиту — за непадає запорозька традиція. Щоправда, мій едмонтонський колега Дан Мур таки навчив мене пити солоденьку... Але молодят я таки знайомив — тепер є три добре нові українські родини завдяки моїм заходам. Їхні діти говорять українською мовою, а батьки — просто не натішаться!

К. Покищо нема нічого трагічного... Трохи гумору та й годі!

С. Чекайте. Незабаром почуете й трагічне. Ще перед приїздом до Едмонтону згаданий молодик листувався зі мною. У відповідь на одного листа того кандидата на магістра, згідно доктора, я написав, щоб він вигнав із себе есенінський блудний дух і взявся за науку: "Якщо будеш добре вчитися, допоможу!" Маючи враження, що він утретє розведений, я додав у листі: "Знайдемо для Вас добрячу дівчину" (очевидно, я мав на увазі прохання його батьків). Здобувши не без труднощів (через прилюбліність до канадської житінки й толочення альбертських гречок) диплом, він, ясна річ, не міг далі лишатись на докторську програму, яку на його очах завалили покійний і Ко. Повикладав новоспечений магістер

ПРОФЕСОР ЯР СЛАВУТИЧ ПОЕТ І НАУКОВЕЦЬ

Цульсює в ньому кров працідів гаряча!
Тож не страшні морози, віхоли, сніги...
Сам наступа... І близькім додає снаги!
Така життям охрещена в поета вдача!

Жученків герб — спадкова корогва козача —
веде перо й відвагу родить навколо...
Тремтять підступні України вороги!
Йде правдоносець — і над ними ворон кряче.

Одну за одною надхненням творить книги,
немов сонця, щоб розтопити в душах криги.
"Північне сяйво" грає хвилями з небес...

Мов гордий кошовий по Січі з булавою,
проходить по світах із думою ясною...
Для України він живе й горить увесь!

Іван ДІДЕНКО

Лос Анжелес, Каліфорнія, 6-го лютого 1975 р.

рік чи два, але не втримався, зі згаданих уже причин, і забрався з Альберти. Та ще задовго перед виїздом, на прохання покійного, тодішнього голови відділу, передав йому мої приватні, неофіційні відповіді на листи. Тодішній голова відділу, збираючи матеріяли проти мене, побіг із тими моїми листами (українською мовою) до декана. Цей останній не надав значення тому листуванню — і справа забулася. Вигребав її п'ять чи шість років пізніше президент університету, що почав процес моого звільнення.

К. П'ять років пізніше? Хіба щось погане було в тих листах?

С. Абсолютно нічого поганого. Але те погане зфабрикували. Кандидат на постійну працю, для якого я п'ять років пізніше дав таку негативну рекомендацію, на прохання покійного, тогочасного голови відділу, переклав мій вислів "добрячу дівчину" як *cooperative girl*. І тодішній президент обвинував мене в... розкладанні студента, мовляв, я заохочував того янгола переїхати до Едмонтону на український докторат і... обіцяв йому повію.

К. Та це справді тема для Мартина Задеки! Тут і Остап Вишня не справився б. Тепер я усвідомлюю трагічність ситуації.

С. І Вишня, й Задека написали б добру гумореску, але мені було не до сміху: перекладаючи з української мови на англійську, мої листи пофальшували... От і доведі, що ти не верблюд!

К. З якою метою той магістер передав Ваші листи?

С. Думаю, що покійний пообіцяв йому моє місце, мовляв, "зaberеться Славутич — тобі посада буде!" Така обіцянка була дана іншому магістрству, що старанно шпигував за мною, що пробував робити заколот на моїх лекціях, щоб дати ма-

теріял для покійного, а той уже б далі "розбудовував" справу.

К. Чи вийшло щось із тих обіцянок-цяцянок?

С. Ніхто ніколи й не думав дотримувати обіцянки. Обидва магістри були потрібні тодішньому голові відділу лише для його підступної праці. Коли вони самі в цьому переконалися, тоді всі вістря свого гніву скерували на свого протектора. Цей останній систематично отримував анонімні листи-насміхи, різні писульки й т. п. Жаль було дивитися на ту людину, що мала кілька ударів на серце. Приходив до мене і дослівно плакав, просячи прощення: знов, що довго не потягне...

К. І Ви простили йому за все те?

С. Я запевнив його, що Бог йому простить... Почав він навіть судову справу, щоб притягнути до відповідальності анонімників, нібито мав певні докази експертизи, та не дожив до закінчення справи. Я певний, що все, що він говорив мені перед смертю, а він щиро каявся, було правою. Хоч і мав я огірчення на ту людину, щиро йому співчував і відчував, що я став більшим християнином, ніж був раніше...

К. Як же Ви очистилися від закидів у "розкладанні чесного студента"?

С. Колишній президент твердо стояв на своєму. Тоді я написав листа батькові того янгола. Довго не було відповіді. Нарешті синок відгукнувся і рукою власною посвідчив, що він ніколи не розумів мій вислів у листі як "кооператив герл". Призначені три арбітри, весело посміхнувшись, відкинули президентове обвинувачення в "розкладанні чесного студента".

К. А про те, з якою метою передав Ваші приватні листи, чи написав щонебудь?

С. Ахі словечка!

К. Добре було б знати ім'я того баламуті.

С. Я не називаю імен і прізвищ. Я подаю лише факти, взяті з життя. Між іншим, той автентичний янгол устиг двічі одружитися після війзду з Едмонтону, виходячи на ширші поля запашних гречок. Цілком випадково довідується, що тепер пішли в рахубу не то флорентійки, не то венеціянки. Хай знають і наших донжуанів чи казанових! Був би файній хлоп, якби не так принадно шелестіли спіднички...

К. Що сказав би тепер колишній президент? До речі, де він тепер і що поробляє?

С. Знаю з преси, що його як великого гуманіста призначили першим президентом комісії людських прав.

К. ???

С. Це сталося ще до вироку Верховного Суду Канади.

К. А як же поставилась українська громада Едмонтону? Чи зверталися Ви до місцевого відділу КУК?

С. Той умів руки — як Пилат, видавши Христа. До інших я не звертався.

К. І до Союзу Українців Самостійників не зверталися?

С. Коли Колегія Св. Андрія, що при Манітоб-

ському університеті, почала цікавитися моєю особою, щоб дати мені працю, тоді "з рамени СУС" пішов туди донос.

К. Це ще дивніше, ніж справа "добрячої дівчини". Чому ж донос?

С. Років десять тому "батьки народу" порушили справу запровадження англійської мови в Катедрі Св. Івана. Вірні були рішуче проти, але вони, щонайменше деякі з них, боялися відверто перечити. Сл. п. старенький Фарина двічі просив мене: "Дорогий професорю, бороніть, бо все загине". От я й полетів у бій — ухвала громади була проти запровадження англійської мови в Божій Службі. Тепер оті побиті "батьки народу" й досі мені мстять, хоч їхні діти вже трохи навчились української мови і навіть гордо говорять у важливих справах від імені українських поселенців.

К. І "Український голос" не став у Вашій обороні? Ви ж дописували до нього багато років.

С. Так, це був мій часопис. Протягом 25 років я дописував туди без жодного гонорару. У мене зберігаються листи-подяки від ред. І. Сирника. Та коли там став тимчасово відповідальним інший редактор, після відходу сл. п. І. Сирника в інший світ, мене відразу позбавили авторських чисел, а незабаром проголосили "бувшим" (навіть не "колишнім"!) професором, щоб православні читачі знали, що я вже НЕ професор. Отак подякували за 25-річну працю!

К. Ця подяка схожа на подяку того студента, якому Ви допомагали стати на ноги. І це було тоді, коли й на передплату часопису, мабуть, не вистачало.

С. Ви вгадали.

К. Дивні діла творяться там у Вас на Заході. Але ж є й добри події. Недавно у Вашому університеті запровадили курс історії України.

С. Маєте слухність. На домагання Клубу українських професіоналістів і підприємців в Едмонтоні та за підтримкою провінціального уряду. До речі, в уряді є певна справедливість і до українців, що становлять більш як 12 відсотків населення Едмонтону і близько 10 відсотків населення Альберти.

К. Отже, їхні діти знатимуть тепер, чиїх вони батьків...

С. Між іншим, коли тогочасний голова слов'янського відділу зорганізував був акцію проти того курсу історії та його викладача, мовляв, немає на це в університеті відповідних коштів, я був у відділі єдиною особою, що послідовно боронила запровадження історії України до програми курсів...

К. Ясна річ, і цього Вам не забули... Але звідки Ви черпали скільки завзятості для таких важливих справ? Хто був Вашим надхненником?

С. Мороз, Франко й Шевченко... Валентин Мороз — українська совість двадцятого сторіччя. Якщо він, у неволі, нескорено стоять за правду, то чому я, у вільному світі, маю піддаватися кривді? "Лиш боротись значить жити!" — оцей Франківський девіз узяв собі Валентин Мороз.

(Продовження з 2-ої стор.)

Микола Романко, Торонто, Канада	2.00
Л. Н., Фокс Рівер Гров, США	2.50
Г. Сірик, Форт Іри, Канада	2.00
Марія Євсевська, Філадельфія, США	2.00
К. Дорковська, Торонто, Канада	2.00
Ольга Шнурко, Міссісага, Канада	1.50
Василь Косогор, Чікаго, США	1.50
І. Лисенко, Чікаго, США	1.50
Ганна Орел, Бруклін, США	1.50
Танцювальний ансамбль ОДУМ-у "ВЕСНЯНКА", Торонто, Канада	50.00
К. Т. Теличко, Едмонтон, Канада, переслав від Катерини і Михайла Кругляк з нагоди їх 50-річчя	25.00
С. Криволап, Австралія, на 25-ліття "Нових Днів"	\$20.00
А. Дейнека, Австралія (пенсіонер)	0.50
І. Ніговський, Австралія (пенсіонер)	0.50
М. Козак-Кармеліта, Австралія (пенсіонер)	0.50
Л. Михайлів, Австралія (пенсіонер)	0.50
М. Дехніч, Австралія (пенсіонер)	0.50
В. Борисюк, Австралія	5.50
Божена Коваленко, Австралія	5.50
Клавдія Фолц, Австралія	4.20
І. Осмоловський, Австралія	1.50

**НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ПРИЄДНАЛИ:**

З. Мацік, США	2
С. Криволап, Австралія	2

Всім щиро дякуємо за допомогу.

Редакція і адміністрація "Нових Днів"

УВАГА!

УВАГА!

УЖЕ НАДРУКОВАНА І ПРОДАЄТЬСЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА

**початкова граматика української мови ч. I
ІВАНА БЕРЕЖНОГО**

Видання "Нових днів"

Цей підручник задовольнить потреби III-ї і IV-ї клас наших приватних шкіл. Замовлення приймає адміністрація "НОВИХ ДНІВ".

**Ціна підручника — \$1.50. Школам —
30% знижки.**

Частина II-а готується до друку.

Шевченкове "Борітесь — поборете!" має стати суттю нашого життя, стимулом боротьби добра проти зла, правди проти кривди.

К. Мені подобаються Ваші рядки про Мороза: "Розгортає потужну повість твій лункий свято-юрський змаг, Валентине, народу совість, України новітній стяг!" Дякую Вам, колего, за відповіді на поставлені питання. Сподіваюся, читачі багато скористають з цього інтерв'ю.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багряний, "ЛЮДИНА ВІЖИТЬ НАД ПРИРВОЮ". — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багряний, "ТАК ТРИМАТИ".
Ціна: 3.50 дол.

Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОБОЮ, СТАЛІНЕ". — Ціна: 8 дол.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.
Ціна: 3.00 дол.

LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE LAUGHING...

Підрядянський гумор зібрав і видав Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

A. Юріяк, КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ,
оповідання й фейлетони, 184 стор.,
звичайна обкладинка. — Ціна 4.00 дол.

M. L. Подвєзько, УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка,
блізько 60 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

M. L. Подвєзько, АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка,
блізько 50 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЬЯ СИЛА, ТРЕТИЙ ШЛЯХ, ТРЕТЬЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол.

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧASНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бондаренко, "Слово в дискусії, якої не було (замість аналізи дивних потягнень пп. М. Лівицького та М. Степаненка)".
Ціна: 1 дол.

Анатолій Юріяк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПОЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛІДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександер Солженицин, "НОВЕЛІВСЬКА ЛЕКЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

**Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".**

POSTAGE PAID AT TORONTO
 Second Class Mail Registration
 Number 1663
 If not delivered please return to:
 NOWI DN!
 28 Northcliffe Blvd.
 TORONTO, ONT., CANADA
 M6H 3H1

УКРАЇНСЬКА КНИГА В ТОРОНТО

ОГОЛОШУЄ

НОВІ КНИГИ З УКРАЇНИ

Григораш Д. С. ЖУРНАЛІСТИКА У ТЕР-
МІНАХ І ВИРАЗАХ. "Вища школа", при
Львівському Державному Університеті
1974, стор. 295. Ціна \$4.10

У довіднику вміщено і пояснено близько 1700 термінів і виразів, звязаних з теорією журналістики і публіцистики, організацією редакційної роботи газет і журналів, літературною практикою і поліграфічною технікою, специфікою радіомовлення і телебачення.

ЗАКАРПАТСЬКІ УМІЛЬЦІ. з серії "ПЕР-
ЛИНИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА", Фотозаповідь про талановитих народних мистців Закарпатської області УРСР.
"Мистецтво", Київ 1974.

Кобилянська О. ВИБРАНІ ТВОРИ. "Дніпро"
Київ 1974, стор. 540. До Збірки ввійшли слідуючі оповідання: Земля, Вовчиха-новеля з народного життя, Некультурна — новеля, Але Господь мовчить та ін. 2.50

Мирний Панас. ВИБРАНІ ТВОРИ. "Дніпро" 1974, стор. 560. До збірки ввійшли слідуючі твори: Хіба ревуть воли, як

яsla повні?, Лихі люди, Сон, Серед степів, Лихий попутав та ін. Ціна	2.35
Нечуй-Левицький І. МИКОЛА ДЖЕРЯ. Повість. "Веселка", Київ 1974, стор. 138.	1.50
Малюнки художника В. Полтавця.	1.35
Руданський Степан. СПІВОМОВКИ. "Дні- про" 1974, стор. 160. Художнє оформ- лення А. Базилевича	1.35
СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ. Переклад Максима Рильського "Дніпро", Київ 1974, стор. 87. Оформлення та ілюстра- ції-ліногравюри художника І. М. Селі- ванова.	4.25
СЛОВНИК ІНШОМОВНИХ СЛІВ. Головна редакція УРЕ АН УРСР, Київ 1974, стор. 775. За редакцією члена-корес- пондента АН УРСР О. С. Мельничука. Основна мета словника — дати коротке пояснення часто вживаних слів і термі- нів іншомовного походження, що вві- йшли до лексичного складу української літературної мови. Всього в словнику вміщено пояснення близько 24 тисяч слів і термінів.	4.75

Іншість за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця отлачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.
В Онтаріо просимо додавати 7% сейл текс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США
на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928